

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Taavet Ollino

**EELK KOGUDUSTE KOOSTÖÖ KOHALIKE
OMAVALITSUSTE JA VABATAHTLIKEGA
KOGUDUSTE POOLT KORRALDATAVAS
SOTSIAALTÖÖS PÄRNU MAAKONNA
NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Anne Rähn

Pärnu 2018

Soovitan suunata kaitsmisele

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud "...“..... a.

TÜ Pärnu kolledži osakonna juhataja

.....

(osakonna juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

SISUKORD	3
Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline ülevaade EELK koguduste ja kohalike omavalitsuste koostööst.....	6
1.1. Kirikute sotsiaaltöö ajalooline käsitlus	6
1.2. Diakoonia ja sotsiaaltöö piiritlemine	8
1.3. Kristlik vabatahtlik töö sotsiaalvaldkonnas	12
1.4. Koguduse ja kohaliku omavalitsuse vahelise koostöö alused.....	16
2. EELK koguduste koostöö kohalike omavalitsuste ja vabatahtlikega koguduste poolt korraldatavas sotsiaaltöös Pärnu maakonna näitel.....	20
2.1. Uurimismetoodika ja valimi kirjeldus.....	20
2.2. Uuringu tulemused ja analüüs	22
2.2.1. Diakoonia ja sotsiaaltöö koguduses	22
2.2.2. Koguduse koostöö vabatahtlikega.....	30
2.2.3. Koguduse koostöö kohaliku omavalitsusega	34
2.2.4. Kogudus kui koostööpartner kohalikule omavalitsusele.....	38
2.2.5. Vabatahtlik töö läbi vabatahtlike vaatepunkti.....	43
2.3. Järeldused ja ettepanekud.....	46
Kokkuvõte	50
Viidatud allikad.....	53
Lisa 1. Intervjuu küsimused	57
Lisad	57
Summary	60

SISSEJUHATUS

Kristliku kiriku üks töövaldkondadest on diakooniatöö (Saard, 2007, lk 25). Kogudused teevad diakooniatööga seoses koostööd kohalike omavalitsustega. Diakooniatöö tööjõud on koguduses vabatahtlikud või koguduse õpetajad (Saard, 2007, lk 233).

Praxise uuringust *Avalike teenuste delegerimine vabaihendustele 2014* selgus, et varasemast sagedamini nähakse omavalitsustes vabaihendusi abisaajatena, kellele antakse projekti- ja tegevustoetust, mitte võrdväärse partnerina, kellega koos seada arengueesmärgid ja edendada avalikke teenuseid. Avalikke teenuseid pakuvad enamjaolt kohalikud omavalitsused ja kõigest 14% valdadest ja 9% kuni 3500 elanikuga omavalitsustest näeb teenuseid osutavates vabaihendustes asendust kohaliku omavalitsuse tegevusele sotsiaalvaldkonnas. (Uus, Tatar, & Vinni, 2014) Arvestades, et kogudus ja kirik on üks vabaihenduste liikidest, siis on negatiivne, et kohalikud omavalitsused ei näe vabaihendust, mis sageli omab tähtsat rolli kogukonnas, võrdse partnerina. Koguduse üheks tähtsaimaks tööks peale religioosse teenistuse on diakooniatöö, mille tõttu ei ole mõistlik koguduse inimese aitamise soovi kasutamata jätta. Sellest tulevalt peab töö autor tähtsaks uurida põhjalikumalt EELK koguduste ja kohalike omavalitsuste omavahelisi vahelisi suhteid ja koostööd. Kuna vabatahtlikud on sageli üks osapooltest koguduse diakooniatöö korraldamisel, peab töö autor tähtsaks uurida ka vabatahtlike kaasatust ja rolli koguduse sotsiaaltöö valdkonna tegevuste korraldamisel.

Sarnasel teemal on kirjutatud bakalaureusetöö EELK Tartu Pauluse koguduse sotsiaaltööst (Toplaan, 2014) ja magistritöö koguduse tegevusest sotsiaaltöö vaatepunktist lähtudes (Toplaan, 2016). Nendes töödes on rõhk asetatud koguduse rollile kogukonnas ja koostööle kohaliku omavalitsusega. Vabatahtlike vaatepunkti ja rolli koguduse sotsiaalvaldkonna tegevuste korraldamises pole aga piisavalt käsitletud.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada koguduste ja kohalike omavalitsuste ning vabatahtlike koostöö võimalused ja viisid koguduste poolt tehtavas sotsiaaltöös ja teha vastavaid ettepanekuid. Eesmärgi täitmiseks seadis autor järgmised uurimisküsimused:

- Milles seisneb koguduste ja kohalike omavalitsuste koostöö sotsiaalvaldkonnas?
- Millised on peamised koostöövormid vabatahtlike ja koguduste vahel?

Peamisteks uurimisülesanneteks on kristliku sotsiaaltöö, vabatahtliku tööga ja koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostööga seonduva kirjanduse läbitöötamine, intervjuude kava ja küsimuste väljatöötamine, intervjuude läbiviimine, andmete töötlemine ja analüüs ning lõputöö viimistlemine.

Töö jaguneb teoreetiliseks ja empiiriliseks osaks. Teoreetilises osas käsitletakse kristliku sotsiaaltöö ajalugu ja eetikat, piiritletakse kristliku diakooniat ja sotsiaaltööd, uuritakse kristliku vabatahtliku töö ning koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö aluseid.

Töö empiiriline osa jaguneb uurimisprotsessi kirjelduseks, ja uurimuse tulemusteks ja analüüsiks ning järeldusteks ja ettepanekuteks. Tulemuste ja analüüsi osa jaguneb veel omakorda alapeatükkideks. Esimesed kolm alapeatükki on koguduse esindajate vaatepunktist, koguduse vaatepunktist diakoonia- ja sotsiaaltööle ning koostööle vabatahtlike ja kohalike omavalitsustega sotsiaaltöö valdkonnas. Neljas alapeatükk on kohaliku omavalitsuse vaatepunktist kogudusele, kui praegusele või potentsiaalsele koostööpartnerile sotsiaaltöö valdkonnas. Viies alapeatükk on koguduse vabatahtliku vaatepunktist vabatahtlikule tööle koguduses.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE EELK KOGUDUSTE JA KOHALIKE OMAVALITSUSTE KOOSTÖÖST

1.1. Kirikute sotsiaaltöö ajalooline käsitlus

Ligimeste abistamine on olnud läbi ajaloo üks kristliku kiriku töövaldkondi. Kristlikust sotsiaaltöö mõistmiseks tuleb minna tagasi kristliku sotsiaaltöö algusesse. See annab suurema ülevaate kristliku sotsiaaltöö arenguloost.

Paljud sotsiaaltöö valdkonna alused on tulnud ristiusust ning kristlikud väärtused ja vaimsus löid aluse moraalsele ja sotsiaalsele õiglusele nii usklikutes kui ilmalikes asutustes (Gaddis, 2011, lk 2—3). Kuid heategevust esines ka varasemates ühiskondades enne kristliku usu tekkimist. Viis sajandit eKr, tegelesid Kreeka linnriigid heategevusega. Kreeka linnriikide heategevus oli suunatud üldisele kogukonnale või kindlatele klassidele, mitte üksikisikutele. Sotsiaalselt ja majanduslikku toetust said sageli aadlikud, kes olid ajutiselt langenud rasketesse majanduslikesse olukordadesse. Madalamaid klasse, kelle vaesus oli pidev, ignoreeriti, sest Kreeka ühiskonnas arvati, et nad ei vääri kogukondliku abi. Näiteks vaesematel klassidel puudus ligipääs haiglatele. (Faherty, 2006, lk 111)

Rooma ühiskond järgis Kreeka linnriikide heategevuse käsitlust, kuid hilisemas Rooma Impeeriumis tekkis aus mure vaesemate ühiskonna liikmete vastu. Nii-öelda aus mure väljendus selles, et abivajajaid hakati kohtlema võrdsemalt. Vaesuse leevendamiseks loodi süsteem toetuste kogumiseks ja jagamiseks. Hilisemas Rooma ühiskonnas tekkisid ka vabatahtlikud sotsiaalteenuseid pakkuvad organisatsioonid. Nende organisatsioonide eesmärk oli oma liikmete toetamine. Sellised organisatsioonid tegutsesid võrdse panustamise põhimõttel ehk liikmeid pidid tegema igakuiseid makseid. Organisatsiooni liikmed olid madala sissetulekuga, mitte täielikus vaesuses kerjajad. (Faherty, 2006, lk 111)

Kristliku abistamistöö juured tulenevad Judaismist, kus õpetati andmise kohustust ja abivajajate õigust abi vastu võtta (Trattner, 2007, lk 2). Muistses juudiõpetuses käsitleti neid võrdsetena. Juudi soost filosoofi Maimodes sõnul on kõrgeim heategevuse vorm see, mis ennetab vaesuse. Vaesuse ennetamise all mõeldi halvemas elujärjes oleva inimese aitamist, et ta suudaks teenida ausat elatist ja ei oleks sunnitud kerjama. 2008, lk 1—2) Erinevatest Vana Testamendi raamatutes ja psalmides räägitakse, et teistele tuleb anda, eriti neile, kes on vaesed, erivajadustega, haiged, vanad ja seda mitte heategevusest vaid õigluse tundest. Juutide pühas raamatus Talmudis väidetakse, et vaesele tuleb anda nii palju kui ta vajab ehk vaest tuleb toita, paljaid riietada ja kõigile tuleb anda vahendid, mida nad vajavad. (Trattner, 2007, lk 2)

Kristlik usk jätkas Judaismi traditsiooni, lisades rõhku eriti armastusele ja kaastundele (Trattner, 2007, lk 3; Sowers *et al*, 2008, lk 2-3). Kristliku usu rõhk headele tegudele, armastusele vaenlase vastu tulenevad Vanast Testamendist ja Heebrea seadustest. Kristluse ja Judaismi vaheline seos on loogiline, sest kristliku usu loojad ja Jeesus olid juudid. Selle tõttu räägitakse ka Uues Testamendis palju heategevusest. Uue Testamendi käsitlemine võtab kõige paremini kokku Matteuse evangeelium: „Tõesti, ma ütlen teile, mida te iganes olete teinud kellele tahes mu kõige pisematest vendadest, seda te olete teinud mulle.“ Mt.25: 40 (Trattner, 2007, lk 3; Eesti Piibliselts, *n.d.*)

Kristluse kanoonilist õigust *Decretum* peetakse kristlaste seaduseks. See sisaldab süviti arutelu heategevuse teooriat ja praktikat. Varajane kristliku sotsiaalhoolekande poliitika oli sarnane sellele eelnevale Heebrea omale, kus hariti orbusid, maeti surnuid, külastati haigeid ja jõuetuid, lohutati leinajaid ja hoolitseti leskede, lahutatute ja eakate eest. (Trattner, 2007, lk 3; Sowers *et al*, 2008, lk 2)

Kristluse algusaastatel oli heategevus mitteametlik abi saamise viis. Kristliku usu kinnistumisega see muutus ja kiriku juhid pidasid oluliseks ametlikuma heategevussüsteemi loomist. Alates kuuendast sajandist hakkasid kloostrid tegutsema asutustena, kus pakuti probleemidele leevendust. Seda tehti eriti palju väiksemates piirkondades. Osad kloostrid olid organiseeritud kindla eesmärgiga teenida neid, kes olid vaesed. Kloostriordud said oma sissetuleku annetustest, pärandustest, korjandustest ja kasutasid seda vaeste abistamiseks, kes nende juurde abi otsima tulid. Lisaks sellele korraldasid kloostrid tänapäevases mõistes toidu- või riideabi. Nad käisid

kogukondades, kus olid haiged ja vaesed ning jagasid neile toitu ning teisi vajalikke varusid. (Sowers *et al*, 2008, lk 2-3)

Heategevust ja sotsiaaltöö algeid esines juba enne kristliku usu tekkimist, kuid abivajajaid ei koheldud võrdselt ja heategevus ei olnud väga süstematiseeritud. Paljud kristliku usu põhimõtted inimeste aitamisest tulenevad judaismist. Kristliku hoolekande ja sotsiaaltöö ajaloost selgus, et kristlusel on olnud inimeste aitamisel suur roll. Kristlik kirik esimese süstemaatilise abistamise süsteemi, mis aitas kõiki abivajajaid.

1.2. Diakoonia ja sotsiaaltöö piiritlemine

Kristliku kiriku kogudused kasutavad sageli inimese teenimise ja abistamise kirjeldamiseks mõistet diakoonia, mis väljendub diakooniatööga, kui ühe koguduse töövaldkonnana. Kristliku sotsiaaltöö mõistmiseks on vaja ära piiritleda diakoonia ja ilmalik sotsiaaltöö. See annab ülevaate diakooniatöö ja ilmaliku sotsiaaltöö olemusest ja ühisest osast.

Rahvusvahelise Sotsiaaltööd Õpetavate Kõrgkoolide Assotsiatsiooni defineerib sotsiaaltööd kui praktilisel põhinevat elukutset, mis edendab sotsiaalseid muutusi ja arengut, sotsiaalselt ühtekuuluvust ja inimeste mõjuvõimu suurendamist. Sotsiaaltöö põhineb väärtustel, milleks on inimõigused, sotsiaalne õiglus, mitmekesisuse austamine, inimväärikus ja kollektiivne vastutus. Kollektiivne vastutus väljendub kahes aspektis. Põhimõttes, et üksikisikute õigused saavad olla tagatud ainult siis, kui inimesed võtavad igapäevaselt vastutust teiste inimeste ja enda ümbritseva eest ja kogukonnas olevate suhete hindamises. (Global Definition ..., 2014)

Ilmalikus ehk mittereligioosses ühiskonnas on õiglust mõtestatud kui ausat, võrdset ja asjakohast kohtlemist inimese vastu (Reamer, 2006, lk 32). Eesti sotsiaaltöötaja eetikakoodeksis on õiglust ja inimväärikust (inimõigusi) väljendatud järgmiselt (Eesti Asenduskodu Töötajate Liit, *n.d.*):

- sotsiaaltöö on tegevus sotsiaalse õigluse täideviimiseks;
- eetikakoodeksi loomisel on lähtunud ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonist;
- sotsiaaltöötav isik toetab inimese väärtust ja õigust väärile kohtlemisele;
- sotsiaaltöötav isik lähtub nii oma elus kui töös sotsiaalse õigluse põhimõtetest;

- sotsiaaalalal töötav isik on vastu igasugusele diskrimineerimisele (kõik inimesed on võrdselt väärikad);
- sotsiaaalalal töötav isik pöörab tähelepanu ühiskonnas olevale ebaõiglusele.

Ebaõigluse all mõistetakse üldiselt olukorda, mis sisaldab ülekohtust tegu. Ebaõiglus esineb ka siis, kui inimene ei saa hüvesid, millele tal on õigus. Sotsiaaalala töötajad propageerivad õiglust eriti inimeste seas, kes on haavatavad (näiteks eakad), rõhutud (näiteks rahvuslik diskrimineerimine) ja vaesed. (Reamer, 2006, lk 32—33)

Kirikute Maailmanõukogu (Nordstokke, 2011, lk 226 vahendusel) viidatud definitsiooni järgi on diakoonia termin, mida kasutatakse kristlaste ja kristlike usuorganisatsioonide poolt kirjeldamiseks tööd, mida tehakse piibli käsu järgi, et tagada õiglus ja pöörata tähelepanu vaesematele. Kristliku usu keskmeks on ülim akt õiglusest ja vabastusest (Hauerwas *et al*, 2011, lk 202). Õiglus on ka kristluse üheks tähtsaimaks väärtuseks. Piibli õigluse õpetus tuleneb narratiivist tulevases kohtumõistmisest ja Jumala õiglase korra taastamisest. Sellest tulenevalt ei ole kristlik arusaam õiglusest päris sama, mis ilmalik. Kristliku õigluse keskne osa on usk Jumalasse. Kristluses on õiglus nii osa Jumalast ja tema tegevustest kui ka moraalne väärtus, mida saab väljendada suhetes ja õiguslikus korras (Hauerwas *et al*, 2011, lk 202; Gill, 2001, lk 197). Prohvet Miika sõnul peame me tegema õiglust, armastama lahkust ja jalutama alandlikult koos Jumalaga. (Gill, 2001, lk 197) Õiglus on kristliku armastuse tulem kohtudes ühe või rohkem naabriga. (Santurri, 2009, lk 26) Kristliku armastuse eesmärk on aidata abivajajaid, kannatajad ja haigeid. Kristlik armastus on suunatud ka neile, kes on kristlikult teelt kõrvale läinud. (Salumaa, 2003, lk 111)

Kristliku usu südameks on ka õpetus rahust, Jumala kõikvõimsusest ja inimväärikusest. Inimene on Jumala järgi loodud (Santurri, 2009, lk 7). Inimese väärtuse tõestus piiblis väljendub ka selles, et Jeesus Kristus võitles pidevalt idee vastu, kus osade inimeste väärtus on suurem kui teistel. Inimest tuleb kohelda austusega ja väärikalt. Jumala silmis ei mõjuta sellised tunnused nagu kasulikkus ühiskonnale, oskused, sotsiaalne staatus ja haridus inimese väärtust. (Durber, 2016, lk 8—9) Kiriku töö eesmärk on tagada õiglus ja rahu ning kaitsta iga inimese inimväärikust (Santurri, 2009, lk 7). Kristlaste püüdlus õigluse järele on vabastada need, kelle õigusi on kuritarvitatud. Jumal toetab ja kaitseb

tänapäevases tähenduses inimõigusi. (Hauerwas *et al*, 2011, lk 202) Diakooniline tegevus on alati pööranud tähelepanu inimestele, kes kannatavad ning olukordadele, kus valitseb ebaõiglus (Nordstokke, 2011, lk 223). Ajalooliseses kontekstis on kristlased pidanud teiste eest seisma korduvalt. Mitmed prohvetid, üks neist Franciscus Assisist näitasid solidaarsust eluheidikute vastu. (Nordstokke, 2011, 266) Tänapäeval on populaarsemad diakoonilised tegevused külastusteenused (eakatele ja sotsiaalselt tõrjututele), tugi leinajatele, hoolitsus haigete eest, vaimne hoolitsus ja vaimne nõustamine (Angell, 2005, lk 7)

Diakoonia on ülesanne, mis on antud kogudusele Jumala poolt. Diakoonia lähineb põhimõttest, et inimkond on loodud Jumala näo järgi ja väljendub üksteise vahelisel vendlusel. Inimesed on üksteisele antud ja üksteisest sõltuvad. Inimene ei suuda elada täielikud iseseisvalt või täielikult endale. Inimestele on antud roll ja eeskuju üksteist teenida ja üksteisest hoolida. Kristus andis oma elu inimeste eest, seega kristlaste roll on teha sama teiste inimeste heaks. Kiriku roll on rõhutada, et inimesed on sõltuvad suhtest ligimesega, suhtest Jumalaga ja suhtest muu looduga. Inimeste roll on üksteist aidata ja häda korral abi vastu võtta. Seega diakoonia on nii Jumala kui ka ligimese teenimine (Church of Norway, 2010 , lk 5—7; Saard, 2007, lk lk 18; Nordstokke, 2009, lk 24—25).

Diakooniatööd ja sotsiaaltööd saab käsitleda kolme mudeli järgi (Jonnis 1).



Joonis 1. Diakoonia ja sotsiaaltöö käsitlus (Eurich, 2011, lk 220—221)

Esimene mudel joonisel 1 annab mõista, et diakoonia ja sotsiaaltöö on erinevad, nende personali motivatsioonide tõttu. Diakooniatöös on peamiselt kristlikud motivaatorid, mis tulenevad usust Jumalasse. Juhul kui sotsiaaltööd juhivad kristlike motivaatoritega isikud, muutuks see diakooniliseks tegevuseks. Kristlik motivatsioon on vaieldamatult tähtis kristlike sotsiaalteenuste osutamise jaoks. Seda mudelit praktiseerides on kaks võimalust: kas võita personali poolehoid, et nad hakkaksid kristlaseks või palgata ainult veendunud kristlasi. Seda mudelit ei peeta eriti kasulikuks mitmel põhjusel. Esiteks see survestab personali südametunnistust, sundides neid tunnistama oma isiklikku usku oma töökohas. Avatud ühiskondades mõistetakse seda, kui isiku personaalset probleemi. Sellele mudelile räägib vastu ka teoloogiline loogika. Kristlik põhjendus diakooniale ei kohusta teist inimest aitama ainult kristlikutest motivaatoritest. On olukordi, kus lihtne inimese abistamine ja toetamine on piisav ja ei vaja kristlike motiive. (Eurich, 2011, lk 220). Samuti on diakoonilise tegevuse kasutamine moraalse ja usulise õpetuse propageerimiseks näitab lugupidamatust inimväärikuse vastu ning on ebakohane. Jumala arm on tasuta kingitus, mille tõttu peab diakoonia olema südamlilik ja tingimusteta. (Nordstokke, 2011, lk 231—232)

Teises mudelis mõistetakse diakoonia kristlikke aluseid tegevuse raamistikuna, läbi mille saavutatakse sotsiaaltöö kui diakoonia osa. Selles mudelis tähtsustatakse peale diakoonia ka sotsiaalset seadusandlust ja muid sotsiaaltöö vorme. Läbi austuse oma personali vastu antakse oma panus, et personali liikmed mõistaksid kristliku usu põhiteadmisi, lähtudes usulisest teooriast. Diakoonia- ja sotsiaaltöö tegijatele on kasulik teada kristliku usu aluseid, et saada parem ülevaade asutusest, kus nad töötavad. (Eurich, 2011, lk 220 – 221) Selline mudel on kõige ausam kompromiss, kus diakoonia jääb oma kristlikke eesmärkide juurde. Selles mudelis on diakoonial nii usuline kui ka sotsiaalne roll. (Nordstokke, 2011, lk 231—232) Diakoonia ülesanne on teha häid tegusid ja läbi selle aidata inimestel luua ja tugevdada suhet Jumalaga (Angell, 2005, lk 4).

Kolmandas mudelis samastatakse sotsiaaltööd ja diakooniatööd. Need kaks mõistet lähevad samale tasemele siis, kui sotsiaaltöö viib läbi endast mõningaid sisulisi muutusi, integreerides ennast diakoonilisse tegevusse. Seda mudelit peetakse parimaks sellepärast, et see püüab sisuliselt ühildada sotsiaaltöö ja diakooniatöö, kuid juhtiv pool jääb diakooniale. Usulised nõuded personalile on madalad, nõutakse kas kristliku usu

põhiteadmiste tundmist või usulised nõuded puuduvad. Tänapäeval ei oma paljud professionaalsed standardid enam otsest kristlikku sisu, maailmavaateliselt on neutraalsus tähtis vaatepunkt, eriti sotsiaaltöös. Kaasaja sotsiaaltöö alusteks inimväärikus ja inimõigused. Kuigi ilmalikes sotsiaaltöö standardites ei ole palju kristlikke aluseid ja nad võivad isegi usule vastanduda, on ilmalikul sotsiaaltööl ja kristlikul sotsiaaltööl sarnaseid tunnusojooni. Ilmaliku ja kristliku sotsiaaltöö omavahelises suhtes ei pruugi kristluse diakooniline osa vastuolusid tekitada. Inimväärikus sai ajaloolises kontekstis tähtsaks tänu kristluse panusele. Erinevatel terminitel võivad olla sarnased alused. (Eurich, 2011, lk 221) Liigselt ilmalik lähenemine diakooniatööle võib viia selle täielikult sekulaarseks muutumiseni. Diakooniat iseloomustab kaks tunnust, usuline teenimine ja sotsiaalne teenimine. Juhul kui diakoonia kaotab omab usulise tunnuse, kaotab see oma algse eesmärgi ja kaotab erinevuse teiste ilmalike sotsiaalteenuste pakkujate suhtes. (Nordstokke, 2011, lk 231—232)

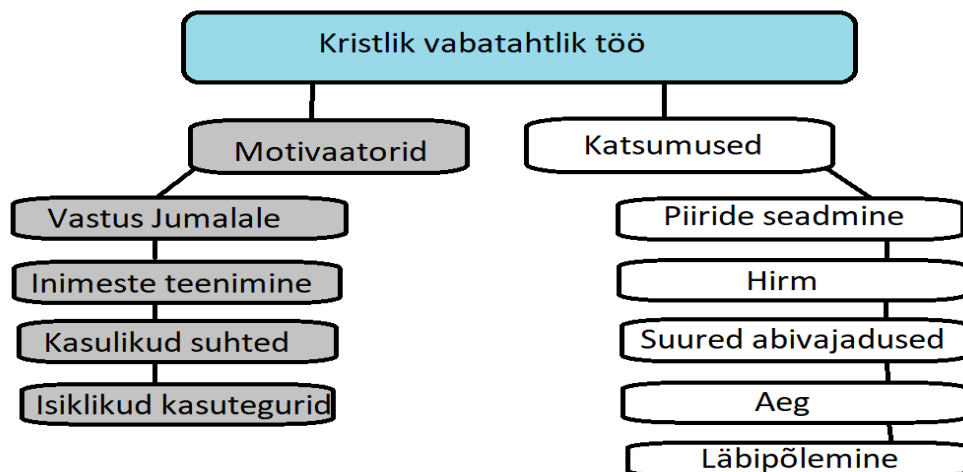
Kristliku usu, diakoonia ja sotsiaaltöö põhimõtted on väga sarnased ja paljudel juhtudel ka kattuvad. Diakoonia ja sotsiaaltöö omavad samasuguseid väärtusi ja eetilisi tõekspidamisi õigluse, võrdsuse, inimväärikuse ja inimõiguste näol. Nii sotsiaaltööle, kui kristlikul usul põhineval diakoonial on väga tähtis nõrgemate aitamine. Diakooniat ja sotsiaaltööd eristab kõige rohkem religioosne roll. Diakoonia on sügavalt usule ja Jumala õpetusele toetuv, sotsiaaltöö on aga oma olemuselt ilmalik. Diakooniatöö ja sotsiaaltöö alused on enamjaolt sarnased, milleks on inimeste aitamine, aga suurim erinevus on usk Jumalasse. Kirikule on vaimne töö väga oluline, mille tõttu esineb seda ka diakoonias ehk inimeste teenimises. Diakooniatöö väärtused ja eesmärgid kattuvad muudes aspektides, mille tõttu on võimalik sotsiaaltööd ja diakooniatööd samastada. Diakooniatöö on oma olemusel usulise alusega ja raamistikuga sotsiaaltöö.

1.3. Kristlik vabatahtlik töö sotsiaalvaldkonnas

Vabatahtlikel on koguduse töös väga tähtis roll. Väiksemates kogudustes on nad sageli ainuke tööjõud peale palgalise koguduse õpetaja ning seetõttu on koguduse poolt korraldatavas diakoonia- või sotsiaaltöös paljud tegevused ja teenused enamasti läbi viidud vabatahtlike poolt.

Vabatahtlikud on inimesed, kes näevad vajadust või teevad valiku teha tööd, mis ei ole motiveeritud rahalisest või muust isiklikust kasust (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 23). Ameerika Ühendriikides on kogudused üheks peamiseks vabatahtlike allikaks (Garland *et al.*, (2009), lk 24). Koguduste üks suurimaid tugevusi võrreldes teiste sotsiaalteenuseid pakkuvate organisatsioonidega on võime kaasata palju vabatahtlikke oma tegevusse (Cnaan *et al.*, 2004, lk 54).

Kogudused näevad ennast sageli iseseisva osana, kes tegutsevad oma veendumuste järgi ja eraldi riiklikest struktuuridest. Kogudused tegelevad sotsiaalteenuste pakkumisega soovist panna oma usk tegudesse ja organiseerivad teenuseid koos oma liikmetega, kasutades ära vabatahtlikku tööjõudu. (Cnaan *et al.*, 2004, lk 60; Lember *et al.*, 2008b, lk 229) Vabatahtlikud on kogudustele tähtsad, sest koguduste usuline pool on esmane ja sotsiaalteenuste pool on teisejärguline. Selle tõttu ei ole paljudel kogudustel ressursse palgata spetsialiste. Seega toetutakse teenuse pakkumisel vabatahtlikele ja teenust pakutakse koguduse pinnal. (Cnaan *et al.*, 2004, lk 55—58) Paljud kogudused teevad koostööd teiste sotsiaalteenuseid pakkuvate organisatsioonidega, saates sinna oma kogudustest esindajaid (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 24). Peamised motivaatorid ja katsumused kristliku vabatahtliku töö tegemiseks on toodud joonisel 2.



Joonis 2. Kristlik vabatahtlik töö (Garland, *et al.*, 2009, lk 28—34)

Pikaajalisi vabatahtlikke mõjutab Jumala kogemusest arusaamine ja kogemine. Kristlikud vabatahtlikud tunnetavad, et juhul kui Jumal on andnud neile isiklikud oskused ja

materiaalsed ressursid, on neilt oodatud vabatahtlik panus, kui Jumala teenimise viis. (Garland, *et al.*, 2009, lk 28; Grönlund, 2012, lk 57) Usk Jumalasse on motivaatoriks, mis aitab vabatahtlikel pikaajalisemalt vabatahtliku tööga tegeleda. Vabatahtlik saab abivajajale anda abi lähtuvalt oma võimetest, aga see ei garanteeri täielikult, et teenuse saaja selle läbi oma elu parandab. (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 35) Vabatahtlikud, kes on sügavalt usklikud ja on kogenud Jumalat, on oma usulises kogukonnas väga aktiivsed (Grönlund, 2012, lk 54; Hoge *et al.*, 1998, lk 7).

Kristlikud vabatahtlikud peavad üheks motivaatoriks seda, et nad näevad teiste inimeste ning kogukondade vajadusi ja probleeme, mis tekitab neis tunde, et nad peavad kuidagi teisi aitama. Kogukonna teenimise vajadust mõjutavad ka vabatahtlike isiklikud varasemad kogemused. Vabatahtlikud on kogenud raskeid aegu ning mäletavad, kuidas neid on aidatud. See väljendub sisetundes, et neil on vaja teisi aidata, nii nagu neid on varem aidatud. Vabatahtlik töö abivajajatega annab kristliku vabatahtliku töö tegijale võimaluse jagada oma usulist kogemust teistega. Kristlik vabatahtlik töö annab vabatahtlikele võimaluse luua suhteid abisaajatega. (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 29; Nordstokke, 2009, lk 67) Paljud vabatahtlikud teevad tööd, et aidata nii oma koguduse kui ka kogukonna liikmeid (Grönlund, 2012, lk 57)

Vabatahtlikke mõjutab vabatahtlike tööd tegema ka isiklik kasu. Kristliku vabatahtliku töö isikliku kasu all ei mõelda rahalist kasu või töökogemusi. Kristliku vabatahtliku töö all mõeldakse positiivseid emotsioone ja kogemusi, mis on positiivselt mõjutanud vabatahtlike usu sügavust. Vabatahtliku töö kasuks on lisaks emotsioonidele ka suhted, mis tekivad teistega, nii abisaajate, kui teiste vabatahtlikega. (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 30) Kasuteguriks suhete all on ka regulaarne jumalateenistustel käimine. See pakub vabatahtlikule nii usulise teostamist, kui ka suhete loomist (teiste koguduste liikmetega). Vabatahtlikud, kes käivad tihedamini teenistustel, on ka sageli aktiivsemad. (Storm, 2015, lk 227) Vabatahtlikud, kes peavad oma vabatahtliku töö põhjuseks kristlikku usku, teevad vabatahtlikku tööd just oma usulises kogukonnas. See võimaldab neil usuliste tegevuste käigus teiste kristlastega aega viita. (Grönlund, 2012, lk 57)

Vabatahtlikele võib keeruliseks osutuda isiklike piiride seadmine. Isiklikud piirid on seotud ajaga, energiaga, suhetega ja ressurrsidega. Töö abivajajatega on sageli stressirohke, mille tõttu tuleks vahepeal tööst puhata. Puhkus tööst aitab vabatahtlikel

hiljem oma töösse rohkem panustada. (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 30) Kuna kristlikke vabatahtlikke mõjutab sageli vajadus teenida jumalat või ligimest, võib neil olla raske „ei“ ütelda. (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 31)

Vabatahtlikele tekitab katsumusi hirm seoses vabatahtliku tööga. Hirm võib tekkida seoses töö tegemisega, mis nõuab uusi teadmisi ja oskusi või sisaldab otsest füüsilist riski. (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 31) Sarnast mõju võib osutada ka vabatahtliku ja abisaaja erinev taust ja kogemused. Selliste inimestega suhtlemiseks peab inimene väljuma oma mugavustsoonist. Erinevused võivad olla rahvuslikud, majanduslikud, hariduslikud, harjumuslikud, füüsilised, vaimsed, religioossed, seksuaalsed ja poliitilised. (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 32)

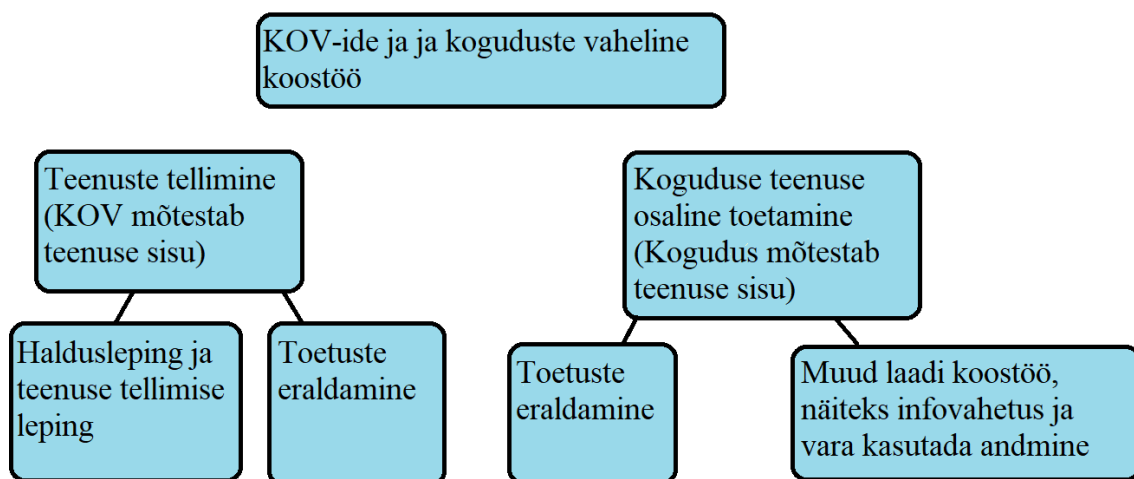
Vabatahtlikul tööl võib osutuda keeruliseks olukord, kus abisaajate vajadused on suuremad, kui ressursid, mis on olemas nende abistamiseks. Selline olukord tekitab emotsionaalseid raskusi eriti vabatahtlikele, kes teevad vabatahtlikku tööd teiste inimeste teenimise eesmärgil. Seoses erinevate takistustega vabatahtlikus töös, võivad vabatahtlikud läbi põleda. Läbipõlemine võtab aset üldjuhul siis, kui isik ei suuda toime tulla isiklike piiride seadmise, hirmudega, ajaga ja suure abivajajate hulgaga. Läbipõlemisest aitab jagu saada nende motivaatorite peale mõtlemine, läbi mille hakati vabatahtliku tööga tegelema. (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 33-34)

Vabatahtlikud omavad kogudustele olulist väärtust. Seda eriti sotsiaaltööd korraldades. Kogudused tahavad sotsiaaltööd korraldada iseseisvalt, mille tõttu on nende peamiseks abistajateks vabatahtlikud. Vabatahtlikud hakkavad vabatahtliku tööga tegelema väga erinevatel põhjustel ja neil esineb ka vabatahtliku töö vältel erinevaid katsumusi. Motivaatoriteks on Jumala ja inimese teenimine, kasulikud suhted ja isiklikud kasutegurid (olemuselt mitterahalised). Vabatahtlike katsumusteks vabatahtliku töö vältel on piiride seadmine, aeg, abivajajate suured ootused, hirm ja läbipõlemine.

1.4. Koguduse ja kohaliku omavalitsuse vahelise koostöö alused

Kogudustel on vaja sotsiaaltöö korraldamiseks vahendeid ja ressursse ning koostöö kohaliku omavalitsusega on üks viisidest, kuidas neid saada. Koguduse ja kohaliku omavalitsuse suhete ning koostöö aluste mõistmiseks sotsiaaltöö valdkonnas tuleb tunda neid alused, millele toetub koostöö.

Kohaliku omavalitsuse ja vabaiühenduse üheks koostöö viisiks on avalikud teenused. Avalikud teenused on teenused, mida pakutakse avaliku üldsuse huvides (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2013, lk 59) Avaliku teenuse eesmärgiks on hüvede, avalike ülesannete ja õiguste tagamine. Eestis on avalikud teenused kohustuslikud ja vabatahtlikud kohaliku omavalitsuse ülesanded ning riigi poolt osutatavad teenused (Avalike teenuste delegeerimise suunad mittetulundusühendustele, lk 5). Üks vabaiühenduste ja kohaliku omavalitsuse vahelise koostöö viis on avaliku teenuse delegeerimine (Kodanikuühiskonna Sihtkapital, 2015, lk 11). Avaliku teenuse delegeerimisel antakse teenuse osutamise õigus üle juriidilise isikule, milleks võivad olla erinevad vabaiühendused, näiteks mittetulundusühingud, seltsingud, kogudused ja sihtasutused. Avaliku teenuse delegeerijaks on avalik võim ehk riigiasutused ja kohalikud omavalitsused. (Kurg, Linnas, & Üprus, 2012, lk 14 – 16) Vabaiühendused on oma olemuselt organisatsioonid, mis ei taotle kasumit ja mis on asutatud kodanike poolt (Praxis, 2009, lk 12). Kirik ja kogudus on usulised ühendused (Kiriku ja koguduste seadus, 2002).



Joonis 3. KOV-ide ja kohalike omavalitsuste vaheline koostöö (Kurg, *et al*, 2012, 46).

Avaliku teenuse delegeerimine jaguneb lepinguliseks delegeerimiseks ja partnerlusel põhinevaks delegeerimiseks (Kurg, *et al*, 2012, lk 46). Avaliku teenuse lepingulisel delegeerimisel on olukord, kus kohalik omavalitsused tellivad vabaühenduselt teenust, omades kontrolli teenusepakkumisega seonduva üle. (Uus *et al*, 2014, lk 15) Lepingule delegeerimine nõuab turukonkurentsi ning teenuse osutaja leitakse hanke korras. (Uus *et al*, 2014, lk 86) Koostööl põhinev partnerlus ehk partnerlusel põhinev delegeerimine on vabam koostöö vorm. Sellest vormis on suurem roll vabaühendusel. (Uus *et al*, 2014, lk 15—16) Teenuse alustajateks ja teenuse sisu mõtestajateks on vabaühendused (Kurg, *et al*, 2012, lk 46). Kohalikul omavalitsusel on toetaja roll. Vabaühenduste suurem roll tähendab ka suuremat vastutust. Vabaühendustel on vastutus teenuse ning selle kvaliteedi ja tulemuse üle. Koostöö kohalike omavalitsuste ja vabaühenduste vahel on kõige edukam, kui koostöös esineb toetamist ja julgustamist. Eduka koostöö aluseks on osapoolte vaheline usaldus. (Uus *et al*, 2014, lk 15—16)

2014. aasta seisuga olid kõige populaarsemaks koostöö vormiks rahaline toetamine. (Uus *et al*, 2014, lk 52) Vabaühendusi teotatakse sageli projektitoetustega ja tegevustoetustega. Projektitoetus on oma olemuselt rahastamisliik, mida antakse konkursi alusel. Sellega rahastatakse vabaühenduse ühekordselt läbi viidavat tegevust või määratletud tegevuste kogumit. Tegevustoetus on toetus, mille eesmärgiks on toetada vabaühenduse tegevust.

Tegevustoetuse eesmärk on kindlustamine, et vabäühendus jätkab oma tegevust. (Uus *et al*, 2014, lk 86--87)

Avalike teenuste delegeerimine ja koguduste vaheline koostöö hõlmab mõlemale positiivseid külgi. Kohalikku omavalitsust ajendab koostööd tegema tugevama kogukonna loomine, kogukondlikele probleemidele lahenduste leidmine (kogudus omab kõige paremat ülevaade oma sihtrühma ehk koguduse liikmete vajadustest), suhete loomine ja edendamine kodanikuühendustega, vabäühenduste teenuste toetamine ja uute lahenduste otsimine teenuste osutamisel (mittetulundussektoril on suurem paindlikkus) (Uus *et al*, 2014, lk 57—58; Siseministeerium, 2010, lk 7). Avaliku võimu esindajatel ja kohalikel omavalitsustel ei ole alati võimalik avalike teenuseid pakkuda (Siseministeerium, 2010, lk 7). Eriti võib teenuse pakkumine muutuda raskeks väiksemates kohalikes omavalitsustes, spetsialistide või munitsipaalmaa puudumise tõttu. Paljudel kogudustel on inimesi, kes soovivad inimesi aidata ja kogudustel on ka maad. Vastastikuse koostöö korral on kohalikul omavalitsusel seda võimalik ära kasutada. (Kurg, *et al*, lk 29—29) Omavalitsused tunnevad delegeerimisest huvi kõige rohkem kultuuri, spordi, noorsootöö ja sotsiaalhoolekande ja sotsiaalteenuste valdkonnast. Vähim neist on teenust delegeeritud vabäühendustele sotsiaalhoolekande ja sotsiaalteenuste valdkonnas, kuid huvi delegeerimise vastu on paljudel kohalikel omavalitsustel suur. (Uus *et al*, 2014, lk 56—66)

Vabäühendustele ja kogudustele on koostöös kohaliku omavalitsusega kasulik suhete arendamine, ühiste eesmärkide leidmine ning teenuse osutamiseks toetuse saamine (Uus *et al*, 2014, lk 57—58). Koguduste sagedasemad huvid ja vajadused koostöös kohalike omavalitsustega on inimressurssi rakendamine ja arendamine, majandusliku võimekuse tõstmine, materiaalse vara haldamine ja arendamine ning koguduse diakoonilise võimekuse suurendamine (Kurg, *et al*, lk 29—31). Sageli on kogudustes inimesi, kes oskavad teha tööd abivajajatega ja on olukordi, kus kohalikel omavalitsustel ei ole piisavalt sotsiaaltöötajaid. Kogudus ja tema liikmed saavad olla kohalikule omavalitsusele abiks läbides vajalikke koolitusi ja täiendõpet. Sellest saaks kasu kogudus oma inimressurssi arendamise näol ja kohalik omavalitsus vajalikku teenust ning inimesi. (Kurg, *et al*, lk 29—30) Kohalikud omavalitsused ei ole väga rahul kodanikuühenduste

väheste vahenditega teenuste osutamiseks. Sellises olukorras saavad kohalikud omavalitsused vabaihendusi teenuse osutamisel toetada (Uus *et al*, 2014, lk 61).

Avalike teenustel delegerimisel on ka probleeme ja osad kohalikud omavalitsused ja ka kogudused otsustavad seda mitte teha. Peamised põhjused, miks osad omavalitsused ei ole avalikke teenuseid vabaihendustele delegerinud on vajaduse puudumine (kohalik omavalitsus suudab ise kõiki avalikke teenuseid pakkuda), piisavalt võimekate vabaihenduste puudumine (puuduvad sellised vabaihendused ise või vabaihendustel pole teenuse osutamiseks piisavalt ressursse) ja teenuste delegerimise üheselt mõistetava regulatsiooni puudumine (Uus *et al*, 2014, lk 65; Siseministeerium, 2010, lk 12).

Koguduste suurimaks probleemiks ja takistuseks teenuse delegerimisel on majanduslik iseseisvus. Koguduse sõltuvusel ilmalikest rahastajatest võib tekkida olukord, kus koguduse kristlik eesmärk ja Jumalast sõltumine väheneb või unustatakse (Kurg, *et al*, lk 47). Üldised delegerimisel esinevad probleemid vabaihenduste vaatepunktist on järgmised (Siseministeerium, 2010, lk 10—12; Uus *et al*, 2014, lk 63--64):

- KOV-ide teadmised delegerimisest pole piisavad;
- Teenuse finantseerimine ja toetused pole arenguks piisavalt suured;
- Vabaihendused on tihedalt seotud KOV-i poolse rahastusega;
- KOV-ide kontroll teenuse osutamise kvaliteedi ja tulemuste üle on pinnapealne (aruannete ja kuludokumentide ülevaatamine);
- Liigne bürokraatia seoses lepingutega.

Oma erinevate tunnuste tõttu peab kogudus sotsiaalteenuse pakkujana tegema teavitustööd nii oma potentsiaalsetele partneritele kui ka teenuse saajatele. Kogudused peavad klientidele selgeks tegema teenuse seost usuga. Kogudustel soovitatakse kirjeldada oma teenust ja eesmärgi tutvustada näiteks kodulehel, kliendi ja partnerite kohtumisel. (Kurg, *et al*, lk 91)

Vabaihenduste toetamiseks kasutatakse avaliku teenuse delegerimist. Avaliku teenuse delegerimine jaguneb lepinguliseks delegerimiseks ja partnerlused põhinevaks delegerimiseks. Vabaihendusi toetatakse ka projektipõhiselt, andes ühekordset rahalist toetust. Kohaliku omavalitsuse ja koguduse vahelisel koostööd on mõlemal osapoolel positiivseid külgi ning teenuse delegerimisel esineb ka negatiivseid külgi.

2. EELK KOGUDUSTE KOOSTÖÖ KOHALIKE OMAAVALITSUSTE JA VABATAHTLIKEGA KOGUDUSTE POOLT KORRALDATAVAS SOTSIAALTÖÖS PÄRNU MAAKONNA NÄITEL

2.1. Uurimismetoodika ja valimi kirjeldus

Töö empiirilises osas uuriti Pärnu maakonna EELK koguduste koostöö kohalike omavalitsuste ja vabatahtlikutega koguduste esindajate, koguduste vabatahtlike ja kohalike omavalitsuse sotsiaaltöötajate arvamuse põhjal. Töö empiirilises osas kasutan kvalitatiivset uurimisviisi. Uurimisviis sai valitud selle tõttu, et kvalitatiivses meetodis keskendutakse sotsiaalsetele ja inimeses eneses olevatele nähtustele nagu elukogemused ja arvamused (Õunapuu, 2014, lk 58). Kvalitatiivne uurimisviis võimaldab uurida teemasid läbi inimese kogemuste ja arvamuse (Hennik, Hutter, & Bailey, 2010, lk 8—9). Samasugust uurimistöö meetodit on kasutatud Vasari (2016, lk 19) bakalaureusetöös, mis uuris koguduste ja kohalike omavalitsuste koostööd Põltsamaa linna näitel.

Töö andmete kogumise meetodiks oli intervjuu. Intervjuu on üks vestluse vormidest, mille läbi kogutakse andmeid uurimisprobleemi lahendamiseks (Õunapuu, 2014, lk 170). Intervjuu vormiks, mida autor andmete kogumiseks kasutas oli poolstruktureeritud intervjuu. Poolstruktureeritud intervjuus vormistab intervjuueerija tavaliselt avatud loomuga küsimusi. See võimaldab esile tuua intervjuueeritava kogemusi ja arvamusi. Poolstruktureeritud intervjuus on võimalik järgida vestluse voolu, muutes küsimuste vormi, järjekorda või küsides lisaküsimusi. (Magnusson & Marecek, 2015, lk 47) Poolstruktureeritud intervjuu vormi valisin sellepärast, et see ei ole nii range kui struktureeritud ja ei ole nii avatud kui struktureerimata intervjuu. Töö autor pidas tähtsaks, et tal oleks kindlad teemad, mille kohta küsimused käivad, aga rohkem vabadust küsimuste esitamisel. Intervjuud lindistati diktofonile. Intervjuud viidi läbi ajavahemikus 21. märts kuni 7. aprill.

Tabel 1. Intervjuude ajakava

Respondendi lühend töös	Respondent	Kuupäev ja kellaaeg	Pikkus
KE1	EELK Pärnu Eliisabeti koguduse perenaine	21. Märts kell 10.20	35 minutit
KE2	EELK Vändra Martini koguduse õpetaja	21. Märts kell 14.10	48 minutit
KE3	EELK Audru Püha Risti koguduse õpetaja	21. Märts kell 15.45	54 minutit
KE4	EELK Pärnu Eliisabeti koguduse diakon	23. Märts kell 12.10	32 minutit
KE5	EELK Saarde Katariina koguduse õpetaja	1. Aprill kell 17.40	22 minutit
KE6	EELK Pärnu-Jakobi koguduse hooldusõpetaja	5. Aprill kell 11.30	21 minutit
KOVST1	Põhja-Pärnumaa valla sotsiaalosakonna juhataja	2. Aprill kell 10.00	11 minutit
KOVST2	Pärnu linna sotsiaalosakonna juhataja	3. Aprill kell 10.20	21 minutit
KOVST3	Saarde valla sotsiaalnõunik	4. Aprill kell 16.45	11 minutit
VAB1	EELK Pärnu- Eliisabeti koguduse kaks vabatahtliku	23. Märts kell 11.40	14 minutit
VAB2	EELK Vändra Martini koguduse vabatahtlik	2. Aprill kell 11.00	24 minutit
VAB3	EELK Saarde Katariina koguduse vabatahtlik	7. Aprill kell 10.00	11 minutit

Koguduse esindajate seas viidi läbi kuus intervjuud. Enamus koguduse esindajateks olid koguduse õpetajad, kes omab laia ülevaadet oma koguduse tööst ja osalevad ise koguduse tegevustes. Koguduse õpetaja on kõige rohkem tuttav kristliku õpetusega ja tunneb nii

religioosse kui ka diakoonilise teenimise kristlikku tausta. Uuringu valimiks on Pärnu maakonna EELK kogudused. Kogudusi valides arvestas autor sellega, et kõigis kogudustes oleks koguduse õpetaja. Paljudes Pärnu maakonna kogudustes on hooldusõpetajad, mis tähendab, et teise koguduse õpetaja korraldab õpetajata koguduses teenistusi. Sellistes kogudustes peetakse teenistusi kord või kaks kuus, mis tähendab, et neis ei ole pidevat teenimist. Pideva teenimise puudumise korral on vähene tõenäosus, et neis kogudustes toimub aktiivne koguduse poolt korraldatud diakoonia- või sotsiaaltöö. Vabatahtlikud, keda intervjueriti olid inimesed, kes panustavad koguduste töösse ja tegemistesse vabast tahtest kasumit saamata. Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajad, keda intervjueriti olid inimesed, kes omavad ülevaadet kohaliku omavalitsuse sotsiaalvaldkonnas toimuvast. Suuremates piirkondades, nagu Pärnu linn ja Põhja-Pärnumaa vald intervjueriti sotsiaalosakonna juhatajat, Saarde vallas intervjuu sotsiaalnõunik. Pärast intervjuude läbiviimist ja transkribeerimist oli teksti 105 lehekülge.

Andmete analüüsimiseks kasutas autor kvalitatiivset sisuanalüüsi. Uuringutes, kus kasutatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi keskendutakse teksti sisule ja selle tähendusele. Kvalitatiivse sisuanalüüsi andmed võivad pärineda intervjuudest. Kvalitatiivses sisuanalüüsis lähtus autor induktiivsest lähenemisest ja kodeerimisest. Induktiivses lähenemises üritatakse leida kategooriad andmetest (Laherand, 2008, lk 290). Autor kasutas induktiivset lähenemist sellepärast, et see võimaldab saada ülevaate Pärnu maakonna EELK koguduste korraldatavast sotsiaaltööst, mida pole varem uuritud.

2.2. Uuringu tulemused ja analüüs

2.2.1. Diakoonia ja sotsiaaltöö koguduses

Koguduse esindajate sõnul väljendus diakoonia ehk teenimise tähtsus peamiselt koguduse töö osana või ühe ülesandena. Diakoonia väljendus koguduse ülesandena, mis on kogudusele Jumala poolt antud ja mis ulatub ka kogudusest väljapoole.

No ma arvan, et see on üks koguduse selliseid põhiülesandeid, et mis on koguduse sisene kui ka kogudusest väljapoole laienev, et kui mõelda neid koguduse eluvaldkondi, siis võib-olla jumalateenistuse elu ja õpetus ja kuulutus, see rohkem

on nagu sisene, aga, aga misjon ja diakoonia lähevad ka natukene nendest raamidest välja. (KE3)

Koguduste esindajate sõnul oli diakoonia ka inimesest hoolimise ja ligimese armastuse väljendus. KE4 tõi diakoonia tähtsuse välja võrreldes kogudust perekonnaga – on need, kes vajavad abi ja on need, kes oskavad abi pakkuda. KE5 sõnul seisnes diakoonia tähtsus kogudusele Kristuse käsu, milleks on ligimese armastus ja Jumala armastus inimeste vastu.

Koguduse motivatsiooni inimeste abistamiseks ja diakooniaga tegelemiseks tuleb enamjaolt usust Kristusesse ja kristlikust eluviisist, aga samuti väljendub motivatsioon ka Jumala käsu täitmises.

/.../ „Noh eks see on usk ma arvan, see selline, kristlase /.../ sisemine motivatsioon, et seda, et sa oled ise palju saanud ja, ja see peaks kutsuma inimestele jagama. /.../ Jagamine on kikkagi selline loomulik kristlaseks olek, kuhu me peaksime kasvama /.../“ (KE3)

/.../ Kristuse käsk, et /.../ näljaseid tuleb sööta ja januseid joota. /.../ See on Jumala armastuse väljendus /.../“ (KE5)

Pärnu Eliisabeti kogudus korraldab diakoonilist tegevust peamiselt eakatele, lastele ja peredele. Eakatele pakutavateks teenusteks või tegevusteks on piiblitunnid, jõulupakkide andmine, sünnipäevade pidamine, hooldekodudes ja kodudes külas käimine. Jõulupakkide andmisel toetavad kogudust välismaised partnerid. Lastele pakutavateks teenusteks või tegevusteks on pühapäevakool, lasteteenistused ja laste sünnipäevade pidamine. Peredele pakutavateks teenusteks või tegevusteks on nende toetamine, nõustamine ja pereteenistused. Noortetööd hetkeseisuga Pärnu Eliisabeti koguduses enam ei toimu. Piiblitund on koguduse tegevus, kuhu on enamjaolt kaastaud eakad.

/.../ „Noh peamised sihtrühmad on eakad, et meil on piiblitunnid, kus põhiliselt käivad eakad – seal on kuskil kümme-viisteist inimest.“ (KE1)

/.../ „Iga aasta saame me soomlaste käest /.../ jõulupakid. Siis need jõulupakid põhiliselt lähevadki nendele eakatele. Seal on siis kohvid ja maiustused ja niisugused asjad.“ (KE1)

Koguduse algatusel külastatakse ka koguduse liikmeid, kes on hooldekodus. Sellega seoses käib koguduse õpetaja hooldekodus teenistust pidamas. Tegevusse on kaasatud ka koguduse vabatahtlikke, kelle ülesanne on seal inimestega vestelda. Eakatel, kes oma kodust välja ei saa, on olemas inimesed, kes hoiavad kirikut nendega kursis. Juhul kui inimesel tekivad probleemid, siis see edastatakse kogudusele ja kogudus üritab siis vastavalt võimalusele abistada.

/.../ „Siis käin ühe naisterahvaga /.../ hooldekodus /.../. Nead tahavad rääkida ja siis muidugi veel, eks me natukene räägime usuasja ka ja paljud ongi, kes on noh, kes ootavatki, need on nagu need ise, noh usklikud.“ (VAB1)

Seoses eakatega tähistakse Eliisabeti koguduses ka eakate sünnipäevi. Eakate sünnipäevadel räägivad ka diakon ja õpetaja. Selline eakate koosviibimine on koht, kus eakad saavad kohvi juua, süüa ja omavahel suhelda.

/.../ „Me tähistame iga kuu eakate sünnipäevi. /.../ Esimene kord on 70ne aastaselt, siis jääb viis aastat vahet ja alates 75ndast eluaastast iga kuu, on meil kuu lõpus viimasel pühapäeval peale teenistust, on meil eakate kohvilaud.“ (KE1)

Koguduse lastetöö üheks osaks on laste sünnipäevade pidamine. See on suunatud koguduse sisestele lastele ehk peetakse ristitud laste sünnipäevi. Laste sünnipäevadel antakse lastele kingitusi. Laste-teenistus on üks laste sünnipäevade osasid. Sünnipäevade korraldamisega on enamjaolt seotud lastetöötajad, kes saavad töö eest sümboolset tasu.

/.../ „Ja samamoodi me tähistame kõikide ristitud laste sünnipäevi. /.../ Et iga kuu teisel pühapäeval on meil siis vastava kuu ristitud lapsed, kes Eliisabeti koguduses on ristitud, kutsutud sünnipäevale.“ (KE1)

/.../ „Ja laste sünnipäevadel on siis põhiliselt lastetöötajad. Lastetöötajad saavad küll väikest tunnustustasu, mida ei saa otseselt palgaks nimetada, aga natukene nad saavad toetus, et, et ka noh, et neid toetada selleks.“ (KE1)

Eliisabeti kogudusel on hetkel kümne-kaheteist lapseline pühapäevakooli rühm. Eliisabeti koguduses on laste pühapäevakool ja peretöö omavahel seotud. Kogudus korraldab kolm korda aastas peredele pereteenistust.

/.../ „Meil on kuskil üks praegu, üks kümne kahetist lapsega pühapäevakooli rühm ja need, täpselt samamoodi, et toetatakse, kui on võimalik siis neid peresid, kui seal lapsi, kes noh abi vajavad, majanduslikult ja nõustatakse.“ /.../ (KE1)

Kõigile inimestele pakub Eliisabeti kogudus abina õpetaja kõnetunde. Seda tehakse põhjusel, et paljud inimesed tahavad koguduse õpetajaga rääkida. Õpetaja kõnetunnid on üks nendest koguduste tegevustest, mis ulatub ka väljaspoole koguduse liikmeskonda.

Mul tuleb kohe üks niisugune juhus meelde, kui siit just ukseid olid lahti ja ma kuulsin, et keegi nutab suure häälega kirikus ja meesterahvas, ja ma läksin siit vaatama, oli üks noor mees. Ta hoidis kahe käega peast kinni ja nuutis ja karjus seal ja ma helistasin /.../ õpetajale, küsisin, et mida teen? Ja siis ta ütles, et ära puutu teda, et las olla. Ja ta tuli ise siin minu käest küsima, et kas tema tahab vaimulikuga rääkida ja siis nad leppisid kokku. Ta ei olnud üldse kirikuinimene. Ma tean, et õpetaja võttis ta siis, kas oli järgmine päev või, võttis jutule. (KE1)

Pärnu Eliisabeti kogudus pakub ka tööülesandeid ühiskondliku kasulikkude tööd tegelevatele töölistele. Seda koordineerib ja selle eest vastutab koguduse diakon. See ei ole lepinguline teenus, diakoni sõnul on see lihtsalt aja jooksul välja kujunenud.

Koguduses ei korralda hetkeseisuga ühtegi sotsiaaltöö teenust. Kogudusel ei ole hetkel võimekust pakkuda sotsiaaltöö teenust, sest puuduvad teenuste korraldamiseks vajaminevad vahendid ruumide, rahaliste- ja inimressursside kujul. vajaminevad ruumid. Kogudusel ei ole võimekust sotsiaaltöö teenust korraldada lisaks sellele, et neil pole piisavalt rahalisi- ja inimressursse selle korraldamiseks. Pärnu Eliisabeti koguduse esindajate sõnul ei näe nad vajadust sotsiaaltöö teenust korraldada. Seda põhjusel, et linna sotsiaalhoolekanne on üpris hästi korraldatud ning abivajajaid on suunatud nii linna kui ka teistesse abi pakkuvatesse kristlikesse organisatsioonidesse.

Tähendab, kui te minu arvamust küsite, siis mina ei näe sellel mõtet. Et see on kindlasti mõte väikses kohas või maakohas, kus ei ole sotsiaalteenuse pakkujat, aga meil on neid, kes pakuvad sotsiaalteenust. /.../ Ja meil ei ole võimalik kuskil kirikus teha mingeid spetsiaalseid ruume, kuhu ja kuhu panna need asjad ja materjalid. (KE1)

/.../ „Esiteks pole raha, teiseks see eeldab konkreetselt ühte inimest, kes seda hakkab eest vedama ja ka noh just eelkõige inimressurssi küsimus.“ (KE4)

Audru kogudus korraldab diakooniatööd vastavalt vajadustele. Audru koguduses ei ole sellist süstemaatilist diakooniatööd, kuid vabamas vormis on ka nende koguduse elu osa materiaalne ja hingeline abi. Hetkel on neil peamiseks diakooniatöö sihtrühmaks eakad. Koguduse diakoonia eakatega väljendub kirikukalendri kinkimisega ja sellega kaasneva kodukülastusega. Sellese tegevusse on kaasatud koguduse vabatahtlikud ja kalendrite jagamine käib piirkonniti. Diakooniatöö eakatega väljendub ka selles, et koguduse õpetaja käib hooldekodudes palvuseid pidamas. Koguduses on esinenud vähekindlustatud perede toiduabi jagamist, aga hetkel see ei ole nii aktiivne. Toiduabi sai organiseeritud Soomest läbi ühe vabakoguduse inimese, kellega Audru kogudus koostööd tegi.

/.../ „Me ju kõikidele koguduse pensionäridele kingime kirikukalendrid, see on selline hästi ja nende laiali kandmine ja kodude külastamine, et see käib sinna juurde. /.../ No mina käin ja vabatahtlikud käivad ka.“ (KE3)

Audru kogudus ei korralda hetkesisuga sotsiaaltöö teenust. Koguduse esindaja sõnul on koguduse potentsiaal suur teenuse korraldamiseks, sest kogudus tunneb väga paljusid piirkonna inimesi. Audru koguduse vahendid on vabatahtlikud ja maakogudusel ei pruugi piisavalt olla ressurssi sotsiaalteenuse korraldamiseks. Juhul kui kogudusel oleks võimalused olemas, siis koguduse eeliseks oleks hingehoidlik ja sotsiaalne pool ning võimalikeks sihtrühmadeks pered või sõltlased.

Ja, et meil on alati nagu ütleme, et me, me ei ole valmis andma ainult seda materiaalist abi, et selles suhtes meil tihtipeale neid vahendeid napib, aga me oleks valmis hingeabi ka sinna lisama. Võibolla koguduse trump on ka see sotsiaalne külg, et kutsuda kokku neid nii-öelda ühe grupi inimesi, teatava abi vajadusega inimesi ja nende liitmises, et noh peretöö, ütleme mingisugused sõltlased, noh kõik, mis iganes. (KE3)

Saarde Katariina koguduse diakooniatöö peamiseks sihtrühmadeks on töötud mehed, lapsed, noored, pered. Saarde Katariina koguduse töö töötute meestega väljendub heakorratöodes. Heakorratöödeks on tööd kiriku ümber. Neid tasustatakse koguduse

poolse abiga. Vabatahtlikud organiseerivad töötutele meestele töökorraldusi, juhendavad neid, tagavad ülevaate ja toitlestavad neid.

/.../ „Nad käivad siin pastoraadis, pastoraadis heakorratöid tegemas, puid lõhkumas, lehti riisumas, lund rookimas, hooldustöid tegemas, selles, sellel määral, mida nad oskavad teha ja nad saavad siis toiduabi siit, et me nagu toetame neid toiduainetega, mis meil on.“ (KE5)

Koguduse laste ja noortetöö väljendub lastepäevade korraldamises. Varasemalt olid koguduses igapäevapäevased pühapäevakoolid, kus oli hea sõnum, laulud, mängud, piiblitlugu ja ühised mängud. Nüüd korraldatakse suuremaid laste- ja noortepäevi, mis enamjaolt toimuvad korra kuus. Laste- ja noortepäevade sisu on üpris sarnane, aga nüüd tehakse seoses sellega ka sooja süüa ning vajadusel jagatakse peredele isasugust abi. Lastepäevad on üldjuhul korra kuus ja osalejate arv on seal üpris suur olnud – viiekümnest kuni saja seitsmekümneni. Lastepäevadel on käinud ka külalisi välismaalt, Norrast ja Inglismaalt. Laste- ja noortepäevadel on käinud esinemas ka nukuteater ja on toimunud ka kontserte.

Lastetöö on lastepäevad, korraldame lastepäevi ja pärast ja jagame ka peredele ja lastele, üldjuhul on lapsed suurtest peredest, aga mitte muidugi kõik ja jagame neile toiduabi, mis meil on ja riideabi, jalanõuabi ja kõike, mis meil on, me jagame neile, kui nad tahavad seda. (KE5)

Koguduse lastetööd korraldavad vabatahtlikud. Vahendid toiduabi jaoks saab kogudus oma partneritelt. Kogudusel on erinevate inimeste ja organisatsioonide näol läänes kuus partnerit. Vabatahtlike roll lastepäevade korraldamises on ka toitlestamine, toiduabi jagamine, toidu ja vahendite organiseerimine kirkusse.

/.../ „Ja nemad aitavad, abistavad meid kõiksuguste vahenditega ja, siis nende abiga ka palju asju teeme. /.../ Need tulevad, need tulevad ikkagi meie partneritelt, kas siis rahalise abina või siis kohe toiduabina.“ (KE5)

Seoses toiduabi ja riideabiga on teinud kogudus ka koostööd kohaliku omavalitsusega. Nende vaheline koostöövorm on mitteametlik. Kohalik omavalitsus saadab abivajajad kirjaga koguduse juurde, mis siis pakub omalt poolt, kas riideabi või toiduabi. Toiduabi

ja riideabi pakkumise vajadus seisneb selles, et koguduse piirkonnas on palju suuri ja toimetulekuraskustes peresid. Kogudus on aidanud ka ühel suurel perel osta veepumba, et pere saaks majja vee ning aitasid ehitada majja juurde ka ühe lastetoa. Ehitusel aitasid koguduse vabatahtlikud ning annetajad, koguduse poolt anti ehitusmaterjale. Perekond oli ise ka ehitustöösse kaasatud.

Lepingulist, ühegi sotsiaalasutusega või ametliku riigiettevõttega meil lepingut ei ole, aga meil on nagu kirjutama lepingud või noh kokkulepped, et me aitame kõige sellega, mis meil on. Oleme kohaliku omavalitsusega rääkinud, et me teeme, et, kui teil on inimesi, kes vajavad abi, milles meie saame aidata, siis saatke meie juurde ja me aitame. (KE5)

Saarde Katariina kogudus korraldab mitteformaalset sotsiaaltöö teenust, milleks on sotsiaalabi peamiselt toidu ja riiete näol. Saarde kogudusel on võimekus pakkuda sotsiaaltöö teenust, neil on näiteks palju kogemust pikaajaliste töötutega. Kogudusel on ka palju kontakte, kelle abil saaks mingisugust abi organiseerida. Saarde Katariina kogudus ei näe otseselt vajadust formaalselt ehk lepinguliselt sotsiaalteenust korraldada, sest selle koguduse esmane eesmärk ei ole sotsiaaltööd teha, kuna nad paiknevad nii-öelda külaühiskonnas, kus abistatakse vastavalt võimalustele ja vahenditele.

No meie saame aidata, meie saame korraldada, meil on, meil on võimekus ja kogemused pakkuda töötute, pikaajaliste töötutele tööharjutusi. Seda me oleme kuusteist aastat siin teinud oma jõududega, ilma riigi poolse abita ja meil on juba nii palju kogemusi, sellel alal, et me oleksime võimelised pakkuma. Siis me oleksime võimelised ka lastele päevast hoidu pakkuma, inimestele riideabi, toiduabi, mööblit, jalanõusid ja ma arvan, et isegi kui meie poole pöörduakse mingisuguste suuremate abiga, siis meil on juba nii palju kontakte, et me suudaksime võibolla midagi välja mõelda siis /.../ suunata või siis oma parteritega rääkida, et /.../ et seda abi pakkuda. (KE5)

Pärnu-Jaagupis ei ole ametlikku diakooniatööd. Mingil hetkel oli üks vahe, kus kaks koguduse liiget olid seotud toidupangaga ja käisid viimas toidupakke. Koguduse esindaja kirjeldab praegust koguduse diakooniat isetekkeliseks, kus üks koguduse liige käib

hooldushaiglas ühte koguduse liiget vaatamas. See on tekkinud inimese vabast tahtest ja ei ole koguduse poolt korraldatud.

Seal on üks koguduse liige, kes külastab seal, käib hooldushaiglas ühte meie koguduse memme vaatamas, eks ju, noh seal on sama moodi, et ta käib ja räägib temaga ja, ja suhtleb ja küllap neid aitajaid on teisigi, kes lihtsalt ei, noh nad ei ole seda mingi ametlikuks tegevuseks, aga noh ta lihtsalt aitab sellepärast, et on vaja aidata. (KE6)

Pärnu-Jaagupis ei ole korraldatud sotsiaaltöö teenust. Koguduse võimekus korraldada sotsiaalteenust on kehv. Teenuse korraldamine nõuab inimest, kes selle eest vastutab, aga kogudusel pole selle jaoks ressursse.

Kui sa võtad kellegi inimese ja paned talle sellise ülesande, siis on nagu mõnes mõttes ka loomulik, et /.../ sa talle mingilgi moel ka selle nii-öelda kompenseerid või tasud rahaliselt, aga /.../ kogudusel ei ole lihtsalt sellist võimalust. (KE6)

Pärnu-Jaagupi koguduse esindaja sõnul seisneb vajadus sotsiaalteenust korralda selles, et see omaks kristlikku poolt. Mitte selles mõttes, et näiteks toidupakki viies, räägid usust, vaid see, et kogudus organiseerib seda, kogudusest tuuakse. Koguduse esindaja sõnul võib olla see palju kõnekam.

Vändra kogudusel diakoonilist tegevust ei ole. Varasemalt on kogudus endale saadud toiduabi ja riideabi andnud kohalikule omavalitsusele, kes siis on seda jaganud. Varasemalt on tegeletud Vändra koguduses ka laste- ja noortetööga, aga ka sellega enam ei tegeleta, sest pole inimest, kes seda eest veaks.

„Ei korralda, meil ei ole kahjuks sellist inimest, kes seda pühapäevakooli veaks. /.../ Jah, ei ole suutnud, noh /.../ nüüd juba läheb mitmes, üks-kaks, kas neljas aasta või.“ (KE2)

Vändra kogudus ei korralda hetkeseisuga sotsiaaltöö teenust ja võimekus sotsiaalteenuse korraldamiseks neil puudub, sest kogudusel puuduvad vajalikud ruumid. Kogudus ei näe vajadust eraldi sotsiaaltöö teenust korraldada, aga võimaluste olemasolul oleks neil idee olemas. Vändra koguduse esindajale pakuks huvi vanemate inimeste juures suhtlemas

käimine, abistamas käimine, mitte pelgalt ainult sellega, et õpetaja teeb korra aastas ühe armulaua, vaid süsteemselt.

2.2.2. Koguduse koostöö vabatahtlikega

Eliisabeti kogudus on enda töösse kaasanud vabatahtlikke. Selliseid vabatahtlikke, keda on võimalik abina kasutada, on kümne ringis. Kui kogudusel on vaja midagi suuremat ära teha või on talgupäevad, siis on koguduses seda kuulutatud ja inimesi on kokku tulnud kolmekümne ringis. Üheks selliseks suuremaks tööks on olnud kogudusel kroonlühtrite puhastamine.

Eliisabeti kogudus on enamjaolt leidnud vabatahtlikke läbi inimestega suhtlemise, kutsumise. Koguduses on öeldud, et neil on vaja vabatahtlike. Osad inimesed tulevad ka ise abi pakkuma. Vabatahtlikega seondub ka üks probleem – vanemad lähevad eest ära ja nooremaid ei tule väga peale. Eliisabeti koguduse vabatahtlikud on olnud enamjaolt kristliku taustaga ja kirikuga seotud. Paljud vabatahtlikud on pensionärid, aga on ka töötavaid inimesi. Koguduses on palju vabatahtlikke, kes on mehed.

/.../ „Noh see on ikkagi isiklike kontaktide, isiklike kontaktidega, et see, noh mina tavaliselt teen ikka tavaliselt niimoodi, et ma lähen juurde, võtan nõõbist kinni, võtan selle nõõbi niimoodi, noh võtan ära ja siis ütlen, et nüüd on vaja teha midagi.“ (KE4)

Eliisabetis on vabatahtlike peamised ülesanded hooldekodus vestlemas käimine, lastetöö, laste sünnipäevad ettevalmistus, eakate sünnipäevade ettevalmistus, eakate aitamine sünnipäeval, korjandus jumalateenistuse ajal. Lisaks sellele katavad vabatahtlikud jõuluteenistuse vahel jõululaua, kus siis on koosistumine ja koguduse õpetaja saab süüa. Vabatahtlike ülesanne on olla ka kirikuvalves.

/.../ „Kolm-neli vabatahtlikku on need, kes käivad, aitavad seda eakate sünnipäevadel, juhatavad nad lauda ja aitavad nad siis tagasi lauaäärest ja tõstavad neile ette kohvid ja kõik asjad.“ (KE1)

Eliisabeti koguduse esindaja hindab koguduse vabatahtlike panust väga heaks. Vabatahtlikud on väga abivalmid ja ustavad. Kutsudes tulevad vabatahtlikud appi. Eliisabeti kogudus tunnustab oma vabatahtlikke, premeerides neid ka rahaliselt,

jõulutoetuste puhul. Vabatahtlikutega on koosistumine jõululaupäeval. Eliisabeti kogudust kindlustab vabatahtlike vabatahtliku töö jätkusuutlikust läbi moraalse toe.

/.../ „Noh, et ma hindan väga heaks seda, ma hindan väga heaks. Ei ole olnud probleeme, et kui kutsud kedagi, kui on vaja kedagi, et ei tuldaks. Et need inimesed, need kümme-kond inimest, kes on olemas, et need tulevad alati.“ (KE1)

Audru kogudus koguduse töösse on kaasatud kümme-viisteist vabatahtlikku. Need on vabatahtlikud, kes on alati kasutatavad vabatahtliku tööjõuna. Näiteks on kaasatud talgutel või kirikuvalves. Lisaks on vabatahtlike ülesanded koguduse pensionäridele kirikukalendrite üle andmine ja kodude külastamine. Kirikuteenija ja kellamehe tööülesanded täidavad ka vabatahtlikud.

Audru kogudus on endale leidnud vabatahtlikke läbi suhtlemise ja palumise. Juhtorganite leidmise juures on raskuseks vastutuse võtmine. Need, kes vastutust võtavad on tulnud oma isiklikel ajenditel. Üks neist on koguduse kirikuteenija, kes hakkas vabatahtlikuks siis, kui kogudusel ei läinud eriti hästi ja kogudus taheti kinni panna.

/.../ „Noh juhtorganite puhul on alati see, et kuidas leiab kogudusse kaastöölisi, et kes oleks nõus võtma vastutust, jah, et no mõni ülesanne on natukene meeldivad, aga ja need, kes vastutust võtavad, ma arvan, et need on ikka, Jumal on kutsunud.“ (KE3)

Audru koguduses on vabatahtlikud oma taustal väga erinevad, kuid enamjaolt on vabatahtlikud naised. Ka mehi on vabatahtlikud, aga neid on vähemal määral. Koguduse esindaja sõnul on ühiseks nimetajaks vabatahtlike sotsiaalne staatus.

/.../ „Vabatahtlik töötegija, ta kipub olema nagu see pigem lihtnimene ikka.“ (KE3)

Audru kogudus hindab inimesi, kes teevad vabatahtlikku tööd. Vabatahtlik töö koguduses seob vabatahtlikke ka rohkem koguduse eluga. Audru kogudus on vabatahtlike tunnustamiseks koguduse aastapäeval jaganud tänukirjasid. Kogudus on jaganud vabatahtlikele tänukirjasid koguduse aastapäeval. Paljud kogudusega seonduvad inimesed on saanud tänukirjasid. Kogudus on taotlenud ka tänukirjadest kõrgemat tunnustust, aga see ei ole läbi läinud.

Noh mina olen neid, noh meil on nüüd niiviisi, et, et kui meil on see koguduse aastapäev, siis me oleme jaganud neid tänukirjasid, /.../ aga kuidagi sellest aukirjast kõrgemad taotlused ei ole nagu läbi läinud, et, /.../ mõtlesin, et tänaks siis nagu ikka saja aasta vääriliselt inimesi, aga tuli /.../ paar tänukirja /.../, et teenete medalile ei kvalifitseerunud ühtegi. (KE3)

Audru koguduse esindaja arvamusel põhjal ei tohi vabatahtlikke märkamata jätta ja neile tuleb tähelepanu suunata. Seda põhjusel, et vabatahtlik võib sattuda oma tööga rutiini ja tunda, et ta ei saa piisavalt tähelepanu, sest neid võidakse näha kui iseenesestmõistetavad. Suure koormusega vabatahtlikel on suur läbipõlemise oht, seega tuleb neile eriti tähelepanu pöörata ja nendega arvestada. See on tähtis vabatahtliku töö jätkusuutlikkuse kindlustamiseks.

Saarde Katariina koguduses on kuusteist vabatahtlikku. Kolm-neli neist on regulaarselt, ülepäeviti käivad vabatahtlikud. Mitteregulaarseid vabatahtlikke on rohkem. Saarde Katariina koguduses inimesed ise tulevad vabatahtlikuks. Koguduses on inimesi, kes tahavad panustada koguduse töösse ja nendega räägitakse läbi. Kogudus spetsiaalselt vabatahtlike ei otsi, välja arvatud juhused, kui nad näevad kelleski potentsiaalset abistajat. Saarde koguduse vabatahtlikud on oma taustalt enamjaolt pensionärid ja koduperenaised. Vähem on tööel käivaid inimesi, aga nemad käivad peamiselt nädalavahetustel.

Nad ise tulevad, nad tulevad. Meil on inimesi ju koguduses, kes tahavad panustada ja, ja siis me anname inimestele, räägime nendega läbi, kas nad on nõus aitama, mis osas või mis valdkonnas nad on nõus aitama, mis määral nad on nõus aitama ja, ja nii nad tulevad, sest see kogudus on ka nagu nende kodu, teine kodu ja, ja nad tahavad siin kaasa lüüa. (KE5)

Saarde Katariina koguduses on vabatahtlike peamised ülesanded sotsiaalabi jagamine, lastepäevade korraldamine, pikaajaliste töötutega tegelemine (töökorralduste andmine, jälgimine ja juhendamine), lastepäevadel toitlustamine ja erinevate vahendite (peamiselt toit, riided) organiseerimist kirikusse. Kogudus teeb kõiki oma tegevusi koos vabatahtlikega, probleemide esinedes otsitakse koos lahendusi. Vabatahtlikud on kaasatud koguduse kõikidesse töövaldkondadesse ning on kaasatud ka aruteludesse suuremate probleemide puhul, et leida lahendusi ühiselt.

/.../ „Kui kellelgi on suuremad probleemid, et siis me ühiselt istume maha, arutame ja otsime lahendusi, kui keegi pöördub probleemidega meie poole, et see on kõik, see, me, me kõike teemegi ühiselt vabatahtlike jõuga.“ (KE5)

Saarde Katariina kogudus tunnustab oma vabatahtlike väljasõitude korraldamisega. Vabatahtlikud on ühed neist, kes saavad toiduabi. Kogudus muidugi ka tänab vabatahtlikke. Saarde Katariina kogudus pakub vabatahtlikele nende töö jätkusuutlikkuse tagamiseks moraalset tuge. Kogudus pakub platvormi Kristuse käsu väljendamiseks.

/.../ „Patsutame nende õlale ja see ongi praktiliselt kõik /.../ Need inimesed teevadki seda fanatismist, selle südamehoiakuga, et nad tahavad /.../ olla Kristusele kuulekad ja see käibki läbi kaasinimeste aitamise.“ (KE5)

Pärnu-Jaagupi kogudusse on ühel või teisel viisil kaasatud vabatahtlikke kolmekümne ringis. Kogudus leiab endale vabatahtlikke läbi inimeste palumise. Pärnu-Jaagupi kogudused vabatahtlikud on oma taustalt enamjaolt pensionärid. Tööl käivad inimesed abistavad pigem pärast tööd või nädalavahetustel.

/.../ „Noh nad enamasti kipuvad ikka need pensionärid olema, et noh neil on palju aega, rohkem aega, kui tööinimestel.“ (KE6)

Pärnu-Jaagupi koguduse vabatahtlike peamised ülesanded on koguduse maa korras hoidmine. Koguduse maa on suur, seega seal tuleb lehti koristada, lund lükata ja puid laduda. Paljud vabatahtlikud on ka seotud teeliste kirikuga. Paljud koguduse vabatahtlikud teeliste kirikuga.

Seoses vabatahtlike tunnustamisega on kogudusel traditsioon, kus teeliste kirikuga seotud vabatahtlike tunnustamiseks korraldatakse sügiseti kohvilaud. Seal saavad inimesed omavahel vestelda. Kogudusel Vabatahtlike on tunnustatud ka tänukirjadega. Talgute ajal on talgusupp. Vabatahtliku töö jätkusuutlikkuse tagamiseks kogudus kiidab ja tänab oma vabatahtlike.

/.../ „Tähtsam ongi see, et, et sa neid tänad ja, ja kiidad selle eest, et noh neid tänusõnu ei saa kunagi liiga palju. Et lihtsalt näeb, et tema tööd tunnustatakse, et noh, et siis, siis ta tuleb järgmine kord jälle.“ (KE6)

Vändra kogudusse on ühel või teisel viisil kaasatud kolm-nelikümmend vabatahtlikku. Kogudus leiab vabatahtlike oma liikmete seast ning läbi inimestega rääkimise ja palumise. Koguduse liikmetele öeldakse, mida on vaja teha ja need, kellel on võimalusi ja tahtmis, siis aitavad. Vändra koguduses on suurem osa vabatahtlikke taustalt pensionärid. Vändra koguduse esindaja sõnul on probleemiks see, et noori vabatahtlikke ei tule peale.

Vändra koguduse vabatahtlike ülesanded on peamiselt heakorratööd. Ülesanneteks on puude toomine, kiriku kütmine, kiriku koristamine. Lisaks sellele hoitakse silma peal ka mõnedel hauaplatsidel.

/.../ „Noh, mis seal ikka on, /.../ et kirik korras on, ümbrus korras, puhas oleks, noh mõned hauaplatsid, millel on ka silma peal natukene hoitud, et päris ära ei kaoks rääma.“ (KE2)

Vändra kogudus hindab vabatahtlike töö panust kogudusse. Rahulolu tuleneb sellest, et vabatahtlikud on väga aktiivsed. Vahest on tekkinud vabatahtlike puhul olukordi, kus vabatahtlikud ostavad osad vajalikud vahendid oma raha eest. Vändra kogudus tunnustab vabatahtliku töö jätkusuutlikkuse tagamiseks oma vabatahtlikke ja tublimatele vabatahtlikele annab tänukirju.

2.2.3. Koguduse koostöö kohaliku omavalitsusega

Eliisabeti koguduse koostöö kohaliku omavalitsusega ei ole hea. Omavaheline suhtlus ei ole väga tugev. Seda suurtesti selle tõttu, et mitu aastat ei olnud Eliisabeti kogudusel õpetajat. Eliisabeti koguduse uus õpetaja on hakanud suhteid arendama ja parandama. Koguduse usuline taust ei tekita probleeme kohaliku omavalitsuse vahelises koostöös. Kogudus ja kohalik omavalitsus aktsepteerivad üksteist ning ei mõjuta üksteist negatiivselt.

/.../ „Ja nüüd eriti see kaks ja pool aastat, mis meil õpetajat /.../ ei olnud hea. /.../ Aga nüüd pean ütlema, et uus õpetaja on võtnud endale kohe esimeseks asjaks ennast tutvustama minna linnavalitsusse.“ (KE1)

Eliisabeti koguduse koostöö kohaliku omavalitsusega sotsiaaltöö valdkonnas on väljendunud infovahetuse ja suunamisega. Näiteks kui inimesed on tulnud kogudusse varaliste küsimustega on kogudus neid edasi suunanud kohalikku omavalitsusse. Väga tihedat koostööd sotsiaalvaldkonnas kogudusel kohaliku omavalitsusega hetkel ei ole. Vähesse koostöö põhjuseks tõi koguduse esindaja välja selle, et kohalikul omavalitsusel on teatud kohustused ja valdkonnad olemas ja kogudus täidab ainult neid rolle, mis elu ise vajaduse põhjal ette toob. Kui kogudusel oleks võimalik sotsiaalvaldkonnas koostööd arendada, siis koguduse esindaja nägi võimalusena eelkõige inimeste nõustamist ja kristliku vanadekodu loomist.

/.../ „Ütleme näiteks jah kristlik hoolekanne ja ütleme, selline noh pansionaadi teenus eks ole, seda võibolla näiteks oleks huvitav, jah, et selle vastu, see oleks valdkond, kust saaks. Vanadekodu, kristlik vanadekodu näiteks.“ (KE4)

Eliisabeti koguduse ootused kohalike omavalitsusega koostöö arendamise suhtes väljenduvad ka rahalistes toetustes.

/.../ „Et noh meie ootus on raha muidugi, et toetaks meie kiriku renoveerimist“ (KE!)

Audru koguduse esindaja hinnangul on koostöö kohaliku omavalitsusega olnud keskpärane. Seoses haldusreformiga ei osatud vastata, milliseks kujunevad suhted uue kohaliku omavalitsusega. Koguduse usuline taust ei mõjuta kohaliku omavahelise koostööd kogudusega ja seda põhjusel, et kogudus on kohaliku omavalitsuse jaoks kodanikuühendus. Usuline taust võib koostööd mõjutada isikute tasandil.

/.../ „Noh omavalitsuses toimus ju suur muutus, sellest uuest tean ma vähe, no meil on olnud osavald. Varasema omavalitsusega ühesõnaga me kohanesime niiviisi vastastikulaselt.“ (KE3)

Audru kogudusel ja kohalikul omavalitsusel on koostööd sotsiaaltöö valdkonnas. Koostööd sotsiaaltöö valdkonnas tehakse vastavalt vajadusele. Koostöö on väljendunud pensionäride jõulupidudena ja uute probleemsete perede aitamisena. Koguduses on ka ühiskondliku kasuliku töö tegijad, kellele antakse tööülesandeid. Koostööd hakati looma valla pooltel soovil. Audru koguduse ja kohaliku omavalitsuse vahelise koostöö eesmärgiks sotsiaaltöö valdkonnas on inimeste teenimine. Koguduse ja kohaliku

omavalitsuse sihtrühm tihtipeale kattub, mis väljendub selles, et vallalt sotsiaalse saavad inimesed on kogudusega seotud.

Ja see koostöö on vastavalt vajadusele ja noh näiteks noh ütleme valla poolne soov on pensionäride jõulupidu, pluss siis kutsutakse valla pensionärid, kirikuõpetaja tuleb sinna rääkima või siis näiteks ütleme, et on mingisugune uus perekond siia tulnud, kellel on lapsed, kellel on üks ju teatavad mingisugused probleemid, et koguduse õpetaja oleks seal kaasatud. (KE3)

Audru koguduse ootused kohalikele omavalitsustele koostöö arendamisel väljendusid koguduse vabatahtlike kaasamisega seoses riigihankega, mille eesmärk on kaasata vabatahtlikke eakate ja erivajadustega inimest heaolu tagamiseks. Kogudusel on soov, et kohalikul omavalitsusel ja kogudusel areneks välja koostöö eakate aitamiseks. Kogudus ei soovi, et nende ressurss sellest eemale jäetaks ja soovib, et koguduse vabatahtlikud saaksid sellesse kaasatud.

Saarde Katariina koguduse ja kohaliku omavalitsuse vaheline koostöö ei ole väga hea. Koostööd sotsiaaltöö valdkonnas hakati looma koguduse initsiatiivil. Kogudusel oli soov teenida kogukonna rahvast ja panustada sellesse oma vahendeid. Koostöö väljendub põhiliselt abi pakkumisega koguduse poolt ja abivajajate suunamisega kogudusse kohaliku omavalitsuse poolt.

Meil on lihtsalt vahendid ja võimalused. Ja me läksime vallavalitsusse ja rääkisime sotsiaalametiga, et /.../ meie ühine rahvas, me elame ju külakogukonna, et /.../ miks me peame, et me tahame ka nagu /.../ osa olla sellest kogukonnast ja /.../ me saame ka aidata inimesi, et /.../ kui te taha, me jagame oma vahendeid, et me teenime ühte rahvast. (KE5)

Koguduse ja kohaliku omavalitsuse vahelist koostööd mõjutab koguduse usuline roll, seest kohalik omavalitsus ei julge või ei oska kogudustega koostööd teha. Samas toodi välja, et kohalikul omavalitsusel puudub tõenäoliselt selge arusaam koguduse olemusest ja eesmärkidest.

/.../ „Võibolla ongi see, et, et meil oleks oma ümarlaud või oma selline, saaksime aastas korra-paar kokku, istuksime maha, arutaksime, kus meil oleks need ühised, mis oleks ühisosad, mis me saaksime üheskoos teha“ (KE5)

Saarde Katariina koguduse ootused kohalikule omavalitsusele väljendused ümarlaua korraldamises, kus saaks arutada mõlema osapoolte ootustest ja ühisosadest, et leida veelgi enam koostöövõimalusi.

Pärnu-Jaagupi koguduse esindaja hinnangul on koguduse ja kohaliku omavalitsuse vahelised suhted rahuldavad, küll aga ei ole otsest koostööd sotsiaaltöö valdkonnas. Ka pole suudetud veel kohaneda haldusreformist tulenevate ümberkorraldustega ja see on tekitanud segadust. Hea koostöö puudumise peamiseks põhjuseks koetakse vastavate ressursside puudumist.

Meil lihtsalt pole /.../ seda ressursi, mida välja pakkuda ja ka /.../ inimeste poole pealt, et /.../ kes seda teeksid ja, et on /.../ sotsiaalametnikud /.../, kellel on ütleme vastav sõna – pädevus või oskustead /.../ selleks, et keegi nii õhinapõhiselt saab ju natukene teha, aga, /.../ et seda korralikult teha, peaks olema ikka mingisugused, mingeid teadmisi. (KE6)

Pärnu-Jaagupi koguduse ootused kohaliku omavalitsuse suhete ja koostöö arendamisel väljendused soovist näha rohkem valla poolset initsiatiivi.

Koguduse hinnangul on koostöö positiivne külg sotsiaalteenuste korraldamisel koguduse pildil olemine. Negatiivse poole pealt nähakse riski, et koguduse töö rõhk võib vaimulikult töölt kalduda liigselt sotsiaaltöö tegemise peale. Kui Pärnu-Jaagupi kogudusel oleks võimalusi koostööd sotsiaalvaldkonnas arendada, siis selle koostöö sihtrühmad oleksid eakad ja vaesusriskis lastega pered.

Vändra koguduse esindaja hinnang on praeguse kohaliku omavalitsuse ja koguduse suhetele rahuldav. Pärast haldusreformi on suhetes teadmatust, sest vald ei olnud veel uut eelarvet vastu võtnud. Vändra alevi ja Vändra vallaga olid suhted head. Kogudus sai neilt toetust katuse remondiks.

/.../ „Jah, ei praeguses olukorras, võrreldes sellega noh, mis seal see üldse toimub, siis võib täitsa rahul olla, sest järgmine aasta alles tuleb see päris korralik, noh ühine eelarve ja kõik asjad ja... nii, et siis on nagu pilt selgem.“ (KE2)

Vändra kogudusel ja kohalikul omavalitsusel hetkeseisuga koostööd sotsiaaltöö valdkonnas ei ole. Kui veel koostööd oli, siis andis kogudus oma vahendeid kohalikule omavalitsusele jagada. Selline koostöö eksisteeris sotsiaalvaldkonnas, siis kui kogudusel olid vastavad vahendeid (riided, toit). Koguduse esindaja suhtles sel ajal inimestega, kelle kaudu neid vahendeid saadi ja nüüd on suhtlus nendega katkenud ja sellist koostööd pole olnud aastaid. Koostöö loodi läbi mõlema osapoole vastastikuse huvi. Kohalik omavalitsus tundis huvi, kas kogudus teab, kui palju kuskil hädalists on. Kogudusel oli ülevaade nendest inimestest, kes on seotud kogudusega. Koostöö eesmärk oli koguduse esindaja seisukohast hädaliste aitamine. Kohaliku omavalitsuse poolne abi kogudusele väljendus sellega, et nad ise jagasid neid vahendeid, mis kogudus andis.

2.2.4. Kogudus kui koostööpartner kohalikule omavalitsusele

Põhja-Pärnumaa valla sotsiaaltöötaja hinnangul on kohaliku omavalitsuse ja koguduse vahelise koostöö hetkeseis positiivne. Koostööd on olnud, aga seda on vähe, sest valla piirkonnas ei ole kogudusi partneriks. Koguduse ja kohaliku omavalitsuse vahelist koostööd koguduse usuline roll ei mõjuta. Kohalik omavalitsusel on valmidus teha koostööd kogudusega ja ei pea oluliseks, kas koostööpartner on seotud kogudusega või on ta mõnest muust valdkonnast. Sotsiaaltöötaja peab isegi koguduse usulist rolli positiivseks, sest läbi selle saab kogudus täita sotsiaalteenuste pakkumisel hingeoidja ja suhtleja rolli. Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja näeb koostöö võimalusi kogudusega kõikide inimeste, sihtgruppide osas. Kohaliku omavalitsuse võimalused koguduse toetamisel rahalised.

/.../ „Minu arust on positiivne ja meil on ka seda koostööd olnud, küll vähe, vähe, sest lihtsalt ei ole meie piirkonnas siin varasemalt selliseid koguduse poole pealt, selliseid koostööpartnereid.“ (KOVST1)

Põhja-Pärnumaa valla sotsiaaltöötaja ootaks koguduselt seda, et see oleks kohaliku omavalitsuse nii-öelda käepikendus. Sotsiaaltöötajad on oma olemuselt ametnikud, mille tõttu ei pruugi neil olla ajalisi- ega ka inimressursse, et jõuda iga inimeseni.

Meil ei ole /.../ ajalist mahtu ise otsida kuskil neid üles, me teeme koostööd seni nendega, kes on olemas juba kaardil, aga kui nad tekivad ja ise initsiatiivi võtavad, tulevad ja räägivad oma ideest, siis see on koht, kus saab ju koostööd teha ja kaardistada eesmärgi. (KOVST1)

Sotsiaaltöötaja näeb võimalusena koostöö parandamiseks sotsiaalvaldkonnas seda, et kogudustel oleks rohkem initsiatiivi suhete loomisel. Kohalik omavalitsus ei otsi ise koostööpartnereid, kuid omab koostöövalmidust. Peamine põhjus, miks kohalikul omavalitsusel endal ei ole initsiatiivi partnerite otsimiseks, on ajapuudus. Kui kogudus näitab üles oma soovi ja panust koostöö arendamiseks, saavad kogudus ja kohalik omavalitsus arutada ühiste huvide ja eesmärkide üle.

Põhja-Pärnumaa valla sotsiaaltöötaja arvates on koostöö arendamisel positiivne külg infovahetuse seisukohast informatsiooni parem liikumine. Negatiivne pool sotsiaalvaldkonnas väljendub tõenäosuses, et tundlikku informatsiooni võidakse kasutada valesti. See võib inimesele aitamise asemel kahju tekitada. Sotsiaaltöötajad professionaalidena teavad, mis on delikaatne teema, kuidas ja kellega seda käsitleda võib. Koguduse töötajad ei pruugi aga omada selle kohta nii häid teadmisi ja ülevaadet.

/.../ „No positiivsed küljed ongi ilmselt infovahetuse mõttes see elementaarne lähedase märkamine, see info liigub paremini ja, ja me hoolime ümberingi siis teistes, mitte ei suutu asjasse nii, et see ei ole minu mure.“ (KOVST1)

/.../ „Kõik sõltub sellest konkreetsest isikust, kes seda infot jagab. /.../ Koguduse poolne kontaktisik võibolla ei käsitle seda teemat, delikaatset teemat, võib-olla tõesti nii. Et see jõuab kuskile kellegi kõrvu, siis see on alati, see tundlik teema võib kahju teha.“ (KOVST1)

Pärnu linna ja koguduse vahelise koostöö on hetkel väga minimaalne. Koostöö on konkreetse isikute või üksikute juhtumite põhine. Pärnu linna sotsiaaltöötaja hindab kogudust kui ressursi, mida hetkeseisuga on vähe kasutatud või on mitteformaalselt.

Koguduse partneriks olemine toimub pigem läbi asutuste, kes pakuvad otse kliendile teenust, seega linnaga otsest koostööd ei ole. Pärnu linna sotsiaaltöötaja arvates ei mõjuta koguduse usuline taust koostööd. Isikutepõhiselt võib suhtumine erineda, aga sotsiaaltöötajad tänu oma professionaalsetele oskustele on neutraalsed.

/.../ „Noh vot see ongi selline niiviisi väga minimaalne, et, et ilmselt see on pigem võibolla mingisuguste konkreetsete isikute põhine ja /.../ pigem võibolla nojah niiviisi üksikute juhtumite põhine või niisugune, et pigem vähene.“ (KOVST2)

Pärnu linna sotsiaaltöötaja hinnangul on kohaliku omavalistuse valmisolek koostööks läbi konkreetsete teenusepakkujate - kas läbi nende, kes on hankega leitud partnerid kohalikule omavalitsusele või läbi kohalike omavalitsuse allasutuste. Erinevate teenuspakkujate tegevuste juures on võimalik kogudust kaasata, näiteks hooldekodu tegevustesse.

/.../ „See koostöö saabki olla pigem läbi /.../ konkreetsete juba, juba teenusepakkujate, et ka KOVi endal on ju, ühel poolt on küll partnerid, kes erinevaid teenuseid osutavad, kes leitaksegi hankega või läbi pakkumistega, aga samas on ju ka KOVi enda allasutused.“ (KOVST2)

Koguduse võimalused koostööpartnerina on laialdased. Kogudusel on võimalik saada teenuse pakkujaks avaliku hankega, kui ta on registreeritud juriidilise isikuna ja ta vastab hankes seatud tingimustele. Kogudus saab olla ka partner mitteformaalselt vabatahtlikus korras. Mõningates spetsiifilistes valdkondades nagu näiteks lastekaitse, käitumiskeskused ja perede hooldusvaidlused, mis nõuavad professionaalset ettevalmistust ja kogemust, on vabatahtlikus korras raskem teenuseid pakkuda. Mitteformaalselt ja vabatahtlikus korras saaks kogudus partneriks olla näiteks läbi eakatele toeks olemise. Koguduse tugevuseks on ka religioosne taust ja hingehoiu tegevus.

Kogudus saab linnale olla koostööpartneriks eelkõige töös selliste sihtrühmadega, nagu eakad ja teised hooldust vajavad inimesed. Inimeste kõrval ja toeks olemine ei nõu spetsiifilist ettevalmistust. Sihtrühmaks võivad olla ka suure hoolduskoormusega inimesed, pakkudes neile puhkuse ja vaba aja veetmise aega. Hooldust vajavad inimesed

on veidi spetsiifilisem sihtgrupp, sest tuleb teada ja tunda nende spetsiifilisemaid vajadusi. Keerulisem ja pikaajalisem sihtrühm on ka pikaajalised töötud, sest nendega töö nõuab pikaajalist tegelemist ja nende mõtteviisi muutmist. Ametnik saab teha sellises olukorras mingisugused kindlad toimingud, aga järjepidevus ei ole alati tagatud. Kogudus saaks tugiisiku näol pakkuda teenust pikaajalistele töötutele. Tugisiku ülesanne oleks suunata, toetada ja julgustada. Vabatahtlikus korras oleks võimalik pakkuda teenust ka erinevatele sõltlastele, sest ka nemad vajavad pikaajalist tähelepanu ja tegelemist.

Pärnu linna ootused koguduse osas on koguduse poolne avatus ja initsiatiiv. Seda põhjusel, et kohalik omavalitsus peab täitma seadusega ettenähtuid ülesandeid, mille tõttu partnerite otsimiseks on kohalikul omavalitsusel vähem võimalusi. Koguduselt oodatakse pealehakkamist, et räägitaks oma võimalustest. Pealehakkamine on positiivne selle tõttu, et olukorrad muutuvad - kui ühe korra on mingile ideele eitav vastus öeldud, siis teine kord võib olla jaatav vastus. Sotsiaaltöötaja rõhutas, et linn peaks ise ka olema avatud alternatiivsete partnerite osas.

/.../ „Kui seda initsiatiivi tulebki nii-öelda noh erinevate koguduste poolt, et vot meil on sellised võimalused, et kas ja kuidas me saaksime seda rakendada, et see iseenda poolt julgus ja /.../ nii-öelda pealehakkamine.“ (KOVST2)

Linna võimalused koguduse toetamisel on koolitused ametnikele, et nad oskaksid kogudustega koostööd teha. Koolitus aitab koostöö osapooltel üksteist paremini mõista, ühtmoodi asjadest aru saada. Linna poolt on võimalik ka rahaline toetamine, kui kogudus on kindla teenuse juures linnale lepingulise suhtega partner. Pärnus on ka sotsiaalprojektide ja tegevustoetuste taotlemise võimalused, milles kogudused võiksid osaleda.

Koostöö positiivne pool linnale on lisaressurssi võimalus sotsiaalvaldkonnas. Negatiivne külg väljendub selles, et kogudus võib tekitada abivajajale abi asemel kahju. Selline olukord võib tekkida teadmatusest, kui kogudus tegeleb väga spetsiifilise sihtgrupiga, kelle teenindamiseks tal puuduvad professionaalsed oskused.

Saarde valla sotsiaaltöötaja hinnangul on koguduse ja kohaliku omavalitsuse suhete hetkeseis rahuldav. Samas on suhtlus ja koostöö liialt pealiskaudne ning üksteise juurde

minnakse enamjaolt siis kui on vaja abi. Koguduse usuline taust ei mõjuta kohaliku omavalitsuse ja koguduse vahelist koostööd. Sotsiaaltöötaja hindab kogudust koostööpartnerina positiivselt ja seda põhjusel, et neil on juba käimasolev koostöö riide- ja toiduabiga seoses. Valla võimalused koguduse toetamiseks on peamiselt rahalised ja projektipõhised.

Kui ma oleks nüüd ütelnud väga hea või hea, siis me peaksime nagu rohkem suhtlema /.../ omavahel, /.../ et meil on nagu pinnapealsem see suhtlemine, et kui on kirikul abi vaja, tuleb, siis ta valda ja kui on minul abi vaja, siis mina lähen kiriku poole (KOVST3)

Projektide osas võiks meil olla siis nagu kahepoolne see leping, nii kiriku kui omavalitsusega, et meie ei taha, et see koolitus tuleks siis ainult nüüd kiriku abist, et meil oleks ta nagu mingi humanitaariabi või midagi, vaid, et kui me teeksime koos selle projekti, et siis, siis vald aitaks ka. (KOVST3)

Saarde valla sotsiaaltöötaja näeb kogudusest võimalust pakkuda humanitaarabi, korraldada ühiseid koolitusi ja lastele laagreid. Sihtrühmad, kellega kogudusel oleks võimalik koostööd teha, on noored, toimetulekuraskustes pered ja toimetulekuraskustes noored. Sotsiaaltöö valdkonnas on läbi kohaliku omavalitsuse ja koguduse vahelise koostöö võimalik korraldada koolitusi naistele ja töötutele ehk viia läbi kirikus koolitus. Koguduses tuleks koolitada noori naisi ja koduseid naisi, eesmärgiga õpetada perega seonduvat, pere hoidmist, pere loomist. See võimaldaks vähendada nende praegust alkoholi tarbimist, kaklemist, suhtumist lastesse. Kohalik omavalitsus on kirikuga koos arutanud võimaluste üle koolituse korraldamiseks. Sotsiaaltöötaja arvates võiks olla vallal ja kogudusel leping, et koolitusega seotud kulud võrdselt maksta.

No noored, kes on jäänud nagu koolidest kõrvale siin meil ja, sellised noored, siis toimetulekurühm, et niisugused meil, et pered ka, et niisugusi koolitusi või, või pühapäevakoolisid, kus neid teemasid arutada, võiks, võiks olla nendele toimetulekutoetuseraskustes või toimetulekuraskustes ja noortele, et noored võtaksid nagu ruutu selle omaks. (KOVST3)

Valla ootus kogudusele koostöö osas on koguduse poolne abi. Koostöö negatiivne külg sotsiaalvaldkonnas see, et koguduse ja valla vaheline koostöö on viimastel aegadel veidi vähenenud. Varasemalt oli neil omavahelist koostööd rohkem. Sotsiaaltöötaja peab positiivseks seniseid kogudusega tehtud sotsiaaltöö valdkonna tegusid.

2.2.5. Vabatahtlik töö läbi vabatahtlike vaatepunkti

Eliisabeti koguduse vabatahtlikud on tegelenud vabatahtliku tööga nelja kuni viis aastat. Mõlemad respondendid on eakad. Vabatahtlike sõnul kutsuti mõlemad vabatahtlikkuse alusel olevat tööülesannet täitma. Hiljem jäid nad vabatahtlikku tööd tegema juba omast huvist.

/.../ „Kutsuti appi ja tuln ja jäin. Ja teine, kui seal kirikuvalved, siis lihtsalt ise tahtsime, huvitav oli.“ (VAB1)

Vabatahtlike ülesanne on kirikuvalvet korraldada ja hooldekodus käia. Kirikuvalves on vabatahtlikud siis, kui koguduse sekretär läheb valvest ära. Kirikuvalve võimaldab kiriku uksi lahti hoida, et inimesed saaksid kirikut külastada. Hoolekodus käies on vabatahtlike ülesanne sealsete inimestega suhtlemine ja neile toe pakkumine.

/.../ „Jah /.../ lihtsalt suhtleme. Nemad tahavad rääkida ja siis muidugi veel, eks me natukene räägime usuasja ka ja paljud ongi, kes on noh, kes ootavatki, need on nagu need ise noh usklikud.“ (VAB1)

Vabatahtlikke motiveerib vabatahtlikku tööd tegema oma huvi, soov aidata ja harjumus. Peamised katsumused vabatahtlikel väljenduvad selles, et nad ei oska väga hästi võõrkeeli. See muudab asja keeruliseks, kui kirikut külastavad külalised, kes räägivad võõrkeeles. Eliisabeti koguduse vabatahtlikud tunnevad, et kogudus hindab neid ja et kogudusel on nende üle hea meel. Koguduse vabatahtlikke on motiveerimiseks tänatud ja tunnustatud.

Huvi jah. /.../ Tõesti, et ikkagi, et rahvas ikka saab käia, ukсед lahti on ja et mõni, mõnikord ongi, kui ei ole kedagi ja, ja helistasin siis Aimele, ei olegi, justkui süda kohe valutabki, et ukсед on nüüd kinni ja nüüd ei saagi rahvas käia, justkui südame

kohe, valutab kohe ja nüüd ei saagi inimesed käia ju, ukсед kinni, noh nii et, et, et ikka niisugune vaim on juba sees, et, et ta peab ikka nii korda saama kõik. (VAB1)

Vändra koguduse vabatahtlik on vabatahtliku tööga tegelenud seitse aastat ning hakkas vabatahtlikuks omal initsiatiivil. Tema peamine ülesanne on korraldada piiblitundi, mis on hetkel ainuke Vändra koguduse jumalateenistuse väline tegevus ja seda organiseerivad vabatahtlikud omad jõul. Piiblitunnis on ka hingehoidlik pool – seal loetakse eestpalveid. Lisaks piiblitunnile on vabatahtliku ülesanne ka kiriku ja koguduse maja ümbruses heakorratöid teha. Heakorratöid on vabatahtlik teinud koos teiste piiblitunni liikmetega, piiblitunnist on peale tema veel seitse-kaheksa vabatahtlikku.

Meie selle oma rakukesega nüüd oleme käinud koguaeg, teeme, kirikümburst ma olen ausalt öeldes üksinda käinud riisumas ja koristamas. /.../ Me teeme kõik kirikus korda ja, ja siis ka koguduse seal majas, selle me ikka hooldame ja korrastame ja kõike, jah, ei, et oleks võimalik seal, kõik okei. (VAB2)

Vabatahtliku motivatsiooni ei tule temast endast, aga ta tunneb vajadust vabatahtlikku tööd teha. Vändra koguduse vabatahtlikul ei esine seoses vabatahtliku tööga katsumusi, sest tal on usujulgust vabatahtliku tööga tegeleda. Kogudus on vabatahtlikusse motiveerimiseks suhtunud igasse inimesse hästi, neid tunnustatakse, julgustatakse ja toetatakse. Vabatahtlik kirjeldab kogudust, kui ühte peret, kes jagavad omavahel muresid ja rõõme. Vabatahtliku panust koguduse töösse on hinnanud nii kõrgelt, et ta on saanud peapiiskopilt tänukirja.

Ma ei oska öelda ju see on ikka mitte minust. See on antud mujalt, et see vajadus on lihtsalt minna ja teha ja noh käin, sean kiriku korda, teen neid lilleseadeid ja igasuguseid niisugu asju, et, et, et kirik oleks ka ilus, kui me sinna läheme, et see altar väga, noh see on minu jaoks nii tähtis, et, et me ei lähe nagu sinna tänama ja ülistama, kui ei ole asjad korras. (VAB2)

Saarde Katariina koguduse vabatahtlik on teinud vabatahtlik tööd kuusteist aastat. Saarde koguduse vabatahtliku teekond vabatahtlikuks algas eelmise kirikõpetaja ajast, ta kutsuti lastetöö tegijaks, millest alates on ta seotud Saarde Katariina kogudusega. Koguduses on

tema ülesanded koguduse Facebooki ja koguduse kodulehe haldamine, noorte- ja lastepäevade korraldamine.

Et, see toimus juba eelmise kirikuõpetaja ajal, et, et ta kutsus mind lastetöö tegijaks kogudusse ja siis ma nagu nõustusin ja see oli kahetuhande teisel aastal, et ma olin eelnevalt teinud lastetööd ka ühes teises koguduses ja, ja, ja mulle meeldis lastetööd teha ja, ja võtsin rõõmuga selle kutse vastu. (VAB3)

Vabatahtliku motiveerib vabatahtliku tööd tegema soov teisi inimesi aidata ja Jumalat teenida, aga samuti missioonitunne. Koguduse vabatahtlikku on motiveerinud koguduse liikmete omavaheline osadus koguduses, mis väljendub igal pühapäeval toimuvates ühistes kohvilaudadest. Kohvilaudade ajal koguduse liikmed suhtlevad üksteisega. Vabatahtliku motiveerib ka koguduse ja abisaajate tänulikkus.

/.../ „Et, soov muuta midagi, toetada, aidata lapsi, peresid, aidata kaasa Jumalariigi töös. /.../ Motivaator on ikkagi Jumal, et aidata Jumalariigi töös või /.../ sisemine missioon. Ongi see /.../ kutsume tunnetamine, missioon.“ (VAB3)

Vabatahtlikule on kõige suuremateks katsumuseks jõu ja aja leidmine vabatahtliku töö tegemiseks. Ta teeb vabatahtliku tööd põhitöö kõrvalt, seega pärast põhitööd või nädalavahetuseti.

/.../ „Kõige rohkem, et, et leida nagu jõudu ja aega seda tööd teha, sest käin ka nagu põhitööl ja, ja siis ongi seda jõudu, aega ja teinekord ka seda motivatsiooni. (VAB3)

Kogudus hindab vabatahtlike tööd ning püüab neid igati motiveerida seda jätkama. Motiveerimiseks on näiteks tehtud vabatahtlikele väljasõite. Koguduse vabatahtliku arvates hindab kogudus tema panust väga kõrgelt, seda põhjusel, et koguduse töös on vaid üks palgaline töötaja, kelleks on koguduse õpetaja, kõik teised on vabatahtlikud. See tähendab, et kõik ülejäänud koguduse töövaldkonnad saavad tehtud tänu vabatahtlikule tegevusele. Vabatahtliku sõnul kogudus suuremalt jaolt baseerubki vabatahtlikul töö.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Uuringus selgus, et diakoonia tähtsus koguduses väljendub koguduse töö ühe ülesandena. (Church of Norway, 2010, lk 5—7; Saard, 2007, lk 18; Nordstokke, 2009, lk 24—25). Diakoonia- ja sotsiaaltööga tegelemiseks motiveerivad kogudusi usust tulenevad motivaatorid ja Jumala käsk (Eurich, 2011, lk 220; Hauerwas *et al*, lk 202). Jumala käsk väljendub armastuses ja selle eesmärgiks on aidata abivajajaid, kannatajaid ja haigeid (Salumaa, 2003, lk 111). Uurimistulemused kinnitavad, et diakooniatöö on koguduse üks tähtsatest ülesannetest.

Uurimuse tulemustest on võimalik järeldada, et Pärnu maakonna EELK koguduste diakoonia- ja sotsiaaltöö sihtrühmad on enamjaolt eakad, lapsed, pered ja ühiskondlikult kasuliku töö tegijad. Tegevuste ja teenustena korraldavad kogudused eakatele kodu- ja hooldekodude külastusi (palvused, vestlemine). Tegevused ja teenused, mis on suunatud lastele, on pühapäevakoolid, noorte- ja lastepäevad. Perelele suunatud tegevused ja teenused on toidu- ja riideabi ning pereteenistused.

Tulemustest selgus, et kogudustes, kus on olemas vajalikud ressursid ja vahendid, tegeletakse diakoonia- ja sotsiaaltööga. Kogudused kaasavad vabatahtlikke kõikidesse töövaldkondadesse, kaasa arvatud diakoonia- ja sotsiaaltöösse (Cnaan *et al*, 2004, lk 60; Lember *et al*, 2008b, lk 229). Vabatahtlikud on kogudustes, eriti väiksemates, peamine tööjõu allikas. Kuna kogudustes puuduvad ressursid spetsialistide palkamiseks, siis on palgaliseks töötajaks väiksemates kogudustes ainult koguduse õpetaja, kõik muud koguduse töövaldkonnad baseeruvad vabatahtlikule panusele. Kogudused leiavad endale vabatahtlike koguduse liikmete seast. (Cnaan *et al*, 2004, lk 55—58) See kinnitab väidet, et kogudused toetuvad oma teenuste pakkumisel vabatahtlikele.

Uurimistulemuste põhjal saab järelda, et vabatahtlikud teevad vabatahtlikku tööd missioonitundest ja soovist teisi aidata (Garland *et al*, 2009, lk 28—29; Grönlund, 2012, lk 57; Nordstokke, 2009, lk 67). Vabatahtliku töö tegemist motiveerivad ka tunnustus abisaajatelt (Grönlund, 2012, lk 57). Vabatahtlikke motiveerivad läbi tänamise ja tunnustamise ka kogudused.

Eakatel vabatahtlikel on vabatahtliku tööga seonduvateks raskusteks võõrkeelte oskus ja tööealistel vabatahtlikel on katsumus aja ja energia leidmisel vabatahtliku töö tegemiseks (Garland, Myers, & Wolfer, 2009, lk 31—34). Tööealistel vabatahtlikel esineb katsumusi, mis seonduvad aja ja energiaga sellepärast, et nad teevad vabatahtliku tööd põhitöö kõrvalt. Sellised vabatahtlikud saavad tegeleda vabatahtliku tööga peale põhitööd või nädalavahetustel.

Uurimistulemuste põhjal saab järeldada, et koguduste suhted kohalike omavalitsustega on rahuldavad. Kogudusi hinnatakse võimaliku koostööpartnerina positiivselt ning kohalikel omavalitsustel on valmisolek teha koostööd kogudustega sotsiaaltöö valdkonnas. Kogudustel on ka praegu kohalike omavalitsustega koostööd sotsiaalvaldkonnas, kuid see on mitteformaalne, pigem infovahetuslik ja suunav – kogudused suunavad abivajajaid kohalikesse omavalitsustesse või kohalikud omavalitsused suunavad abivajajaid kogudustesse.

Kogudused ja kohalikud omavalitsused ei pea koguduse usulist rolli koguduste ja kohalike omavalitsuste vahelist koostööd mõjutavaks teguriks. Kohalik omavalitsus suhtub kogudustesse kui vabaihendustesse, seega sotsiaaltöötajad on koguduse usulise rolli suhtes neutraalsed.

Kogudustel on võimalik saada koostööpartneriks kohalike omavalitsustega läbi avaliku hangete või mitteformaalselt vabatahtlikus korras (Uus *et al*, 2014, lk 86). Mitteformaalselt saab kogudus teha kohaliku omavalitsusega koostööd läbi kohaliku omavalitsuse allasutuse tegevuse. Näiteks kogudus pakub kohaliku omavalitsuse hallatavas hooldekodus hingehoidu või jumalateenistusi.

Kohalik omavalitsus saab kogudusi toetada rahaliselt (Uus *et al*, 2014, lk 52), läbi koolituste ja toetuste, milleks on enamasti sotsiaalprojektide ja tegevustoetuste võimalused (Uus *et al*, 2014, lk 86—7). Koolituse all mõeldakse koolitust kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajatele, et nad oskaksid paremini kogudustega koostööd teha.

Uurimuse tulemustest selgus, et kogudused ei näe otsest vajadust sotsiaalteenust korralda ja pakkuda. Koguduse esindajad tõid seisukoha kaitseks välja kaks põhjust – koguduse tegevuse eesmärgiks ei ole sotsiaaltöö korraldamine ja kohalikul omavalitsusel on juba

piisavalt hea sotsiaalsüsteem, kinnitades väidet, et üheks probleemiks teenuste delegeerimisel on see, et kohalik omavalitsus suudab ise piisavalt häid avalikke teenuseid pakkuda ning ei näe vajadust delegeerimiseks. Koguduse esindajad väitsid samuti, et kogudusel ei ole võimekust sotsiaalteenust korraldada vahendite puuduse tõttu. (Uus, *et al*, 2014, lk 65; Siseministeerium, 2010. lk 12)

Kogudus peaks julgustama oma liikmeid teisi inimesi aitama. Juhul kui kogudusel puuduvad ressursid diakooniatöö või sotsiaalteenuse korraldamiseks, saavad koguduse liikmed ise vabatahtlikus korras tegeleda abistamisega. Näiteks eakatega suhtlemas käimine hoolekandenasutuses.

Kogudus saab kaasata vabatahtlikke otsustusprotsessidesse. Probleemide ilmnemisel saab korraldada arutelusid ja otsida nendele koos lahendusi. Eriti oluline on see väiksemates kogudustel, kus koguduse tegevus toetub vabatahtlikele. Vabatahtlike kaasamine aitab leida ka võimalusi inimeste abistamiseks.

Kogudus võiks ideede või soovide tekkel näidata üles enda initsiatiivi. Kohalikel omavalitsuselt on esmane prioriteet oma kohustuste täitmine, mille tõttu ei pruugi neil võimalike partnerite otsimiseks ajalist ressursi olla. Kohalikud omavalitsused teevad koostööd enamasti nende partneritega, keda nad tunnevad ja kellega neil on juba koostöö välja kujunenud.

Kohalikud omavalitsused saaksid kaasata kogudusi mitteformaalselt oma allasutuse tegevustesse, näiteks hooldekodusse. Kogudus saaks vabatahtlikus korras pakkuda hingehoiu teenust või jumalateenistusi, mis ei nõuaks koguduselt palju ressursse. Mitteformaalset koostööd tehes on väiksem oht, et kogudus paneb vaimuliku teenimise asemel liigselt rõhku sotsiaaltööle. Sotsiaaltööd ametlikult korraldades on kogudusel suurem vastutus.

Lähtudes lõputöö tulemustest teeb autor kohalikele omavalitsustele ja kogudustele järgmised ettepanekud:

1. Läbi mõelda ja kaardistada koostöö võimalused sotsiaaltöö valdkonnas.
2. Korraldada perioodiliselt ühiseid ümarlaudu edasise koostöö arendamiseks sotsiaaltöö valdkonnas.

Kogudus ja kohalik omavalitsus saaksid korraldada ümarlaudasid, et rääkida mõlema osapoole eesmärkidest, huvidest, ootustest ja võimalustest. Tihedam suhtlemine koguduse ja kohaliku omavalitsuse vahel aitab mõista üksteise ootusi ja vajadusi ning ühised huve. Ümarlaua korraldamine võimaldab alustada või arendada suhtlust ning koostööd, läbi mille võib tekkida tugevam koostööd sotsiaalvaldkonnas.

KOKKUVÕTE

Uurimistöö eesmärgiks püstitas töö autor välja selgitada koguduste ja kohalike omavalitsuste ning vabatahtlike koostöö võimalused ja viisid koguduste poolt tehtavas sotsiaaltöös ja teha vastavaid ettepanekuid. Eesmärgi täitmiseks esitas töö autor kaks uurimisküsimust, mis olid seotud nii koguduste ja kohalike omavalitsuste koostööga kui ka vabatahtliku tööga kogudustes. Uurimistöö käigus sai püstitatud eesmärk täidetud ja mõlemad uurimisküsimused leidsid vastuse.

Teoreetilises osas käsitles autor kristliku sotsiaaltöö ajalugu ja eetikat, piiritles diakooniat ja sotsiaaltööd, uuris kristliku vabatahtliku tööd ning koguduste ja kohaliku omavalitsuse koostöö aluseid. Heategevus eksisteeris juba enne kristliku usus teket, kuid see ei olnud aus ning võrdne. Kristlikul sotsiaaltööl on ajalooliselt suur roll. Kristlik kirik pani aluse esimesele süstemaatilise abistamise süsteemile, mis aitas kõiki abivajajaid.

Diakoonia ja sotsiaaltöö põhimõtted on väga sarnased, jagades eetilisi tõekspidamisi õiglusest, võrdsusest, inimväärikusest ja inimõigustest. Mõlemad hoolivad väga nõrgemate aitamisest. Suurim erinevus diakoonia ja sotsiaaltöö vahel on, see et üks on sügavalt usklik ja Jumalale toetuv ning teine on ilmalik. Diakooniatöö väärtused ja eesmärgid kattuvad sotsiaaltööga kõiges muus, mille tõttu võib diakooniat kohelda kui usulise alusega sotsiaaltööd.

Vabatahtlikud on inimesed, kes vabast tahtest ja ilma rahalist kasu saamata teevad tööd. Vabatahtlikuid hinnatakse koguduste poolt kõrgelt. Kogudused tahavad korraldada sotsiaaltööd iseseisvalt, mille tõttu on nende peamiseks abistajateks vabatahtlikud. Vabatahtlikud puutuvad vabatahtliku tööd tehes kokku nii motivatsiooni pakkuvaga kui ka negatiivsega ehk katsumustega.

Vabaühenduste ja kohalike omavalitsuste vaheline koostöö väljendub peamiselt projektipõhiste toetuste ja avaliku teenuse delegeerimisega. Avalike teenuste delegeerimine jaguneb veel omakorda lepinguliseks delegeerimiseks ja partnerlusel

põhinevaks delegeerimiseks. Lepingulise delegeerimise puhul on suurem roll teenuse tellijal, partnerlusel põhineval delegeerimisel on suurem roll vabaihendustel.

Empiirilises osas analüüsiti EELK koguduste koostööd kohalike omavalitsustega ja vabatahtlikutega Pärnu maakonnas. Empiirilises osas kasutati kvalitatiivset uurimisviisi. Töö andmed, mida analüüsiti, koguti läbi poolstruktureeritud intervjuude koguduste esindajatega, kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajatega ja koguduste vabatahtlikutega. Andmete kogumise meetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Andmete analüüsimise meetodina kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi.

Uurimuslikus osas väljendus diakoonia tähtsus peamiselt koguduse töö osana või ülesandena. Diakoonia väljendus inimese hoolimise ja armastamisena. Koguduse motivatsioon diakoonia tegemiseks tuleb Jumala käsust. Diakooniatöö sihtrühmad on peamiselt lapsed, eakad ja pered. Kogudustel enamjaolt puudub võimekus sotsiaaltöö teenust korralda. Vähesed, kes seda suudavad, omavad partnereid, kes neid vahendite ja ressurssidega varustavad.

Kõik uuritud kogudused kaasavad oma töösse vabatahtlikke. Kogudustel on erinevaid vabatahtlikke, vabatahtlike tuumik on need, keda on võimalik pidevalt abina kasutada. Suuremate tööde puhul, tuleb talgutele rohkem inimesi kokku. Kogudused leiavad vabatahtlikke oma liikmete seast, kas siis läbi kutsumise või nad tulevad omal initsiatiivil. Vabatahtlike ülesanded on peamiselt seotud heakorratöödega või diakooniatööga. Kogudused, kes tegelevad aktiivselt diakoonia- ja sotsiaaltööga, kaasavad diakooniasse ka vabatahtlikke.

Koguduste ja kohalike omavalitsuste koostöö on rahuldav, pigem võib seda lugeda väheseks. Koostöö on väljendunud infovahetamisega nii koguduste kui ka kohaliku omavalitsuse poolt. Kogudused on väljendanud muret, et haldusreform on koguduste ja kohalike omavalitsuste vahelistes suhetes segadust tekitanud.

Samas on ka üsna häid kogemusi koostöö osas. Saarde Katariina koguduse ja Saarde valla vahel on mitteformaalne koostöö üsna arvestatav, eelkõige abivajajaile pakutav sotsiaalabi riiete ja toiduainete näol.

Intervjueeritud vabatahtlikud olid kõik vabatahtliku tööga tegelenud aastatid. Vabatahtlikud sattusid vabatahtlikuks omal initsiatiivi või neid kutsuti. Kogudustes, kus toimub aktiivne diakooniatöö, on vabatahtlikud kaasatud ka inimeste teenimisse. Näiteks Eliisabeti vabatahtlikud käivad inimestega hooldekodudes suhtlemas. Vabatahtlikud teevad vabatahtliku tööd omast huvist, soovist aidata inimesi või siis missioonitundest. Vabatahtlike katsumused on peamiselt seotud keelega, jõu ja aja leidmisega vabatahtliku töö tegemiseks põhitöö kõrvalt.

VIIDATUD ALLIKAD

- Angell, H. O. (2005). *Church and welfare state in Norway: Diaconia in the context of welfare pluralism*. Retrieved from <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/98733/diakoniseminarolavhelge.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Church of Norway. (2010). *Church of Norway plan for diakonia*. Retrieved from https://kirken.no/globalassets/bispedommer/nord-halogaland/dokumenter/tema/diakoni/plan_diakoni_2010_english.pdf
- Cnaan, R. A., Sinha, J. W., & McGrews, C.C. (2004). Congregations as social services providers: Services, capacity, culture, and organizational behavior. *Administration in Social Work*, 28(3), 47—68. doi: 10.100/J147v28n03_13
- Durber, S. (2016). *Putting God to rights: a theological reflection on human rights*. Retrieved from https://www.christianaid.org.uk/sites/default/files/2017-08/putting-god-to-rights-report-june-2016_0.pdf
- Eesti Asenduskodu Töötajate Liit. (s.a.). Eetikakoodeks. Loetud aadressil <http://www.eatl.ee/seadused/eetikakoodeks/>
- Eesti Evangeelne Luterlik Kirik. (2012). *Arengukava 2008—2017*. Loetud aadressil http://eelk.eelk.ee/wp-content/uploads/2015/12/eelk_arengukava_2012.pdf
- Eesti Piibliselts. (n.d.). Matteuse evangeelium. Loetud aadressil <http://piibel.net/#q=Mt%2025>
- Eurich, J. (2011). Theological Profile of Christian Social Services. *Diakonian tutkimus: Journal for study of Diaconia*, 2, 214—222.
- Faherty, V. (2006). Social Welfare before the Elizabethan Poor Laws: The Early Christian Tradition. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, AD 33 to 313, 33(2), 107—122.
- Gaddis, A. (2011). *Integration of Christian Faith and Social Work Practise*. Retrieved from <http://www.belhaven.edu/pdfs/worldview-papers/Gaddis-Angela.pdf>

- Garland, D. R., Myers, D. R., & Wolfer, T. A. (2009). Protestant Christian volunteers in community social services programs: What motivates, challenges, and sustains their service. *Administration in Social Work*, 33(1), 23—29.
<http://dx.doi.org/10.1080/03643100802508627>
- Garland, D. R., Myers, D.M., & Wolfer, T. A. (2008a). Social work with religious volunteers: activating and sustaining community involvement. *Social Work*, 53(3), 255—256.
- Gill, R. (2001). *The Cambridge companion to Christian ethics*. Cambridge: Cambridge Univeristy Press.
- Global Definition of Scoial Work. (2014). Retrieved from <https://www.iassw-aiets.org/global-definition-of-social-work-review-of-the-global-definition/>
- Grönlund, H. (2012). Religiousness and volunteering: searching for connections in late modernity. *Journal for Religion & Society*, 25(1), 47—66.
- Göçmen, I. (2013) The role of faith-based organizations in social welfare systems: A comprasion of France, Germany, Sweden and United Kingdom. *Nonprofit & Voluntary Sector Quaterly*, 42(3), 495—516. doi: 10.1177/0899764013482046
- Hauerwas, S., & Wells, S. (2011). *The Blackwell Companion to Christian Ethics*. Blackwell Publishing Ltd: UK
- Hennik, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2010). *Qualitative Research Methods*. SAGE Publications Ltd: London
- Hoge, D. R., Zech, C. E., McNamara, P. H., ja Donahue, M. J. (1998). The value of volunteers as resources for congregations. *Journal for Scientific Study of Religion*, 37, 470—480.
- Kirikute ja koguduste seadus. (2002). *Riigi Teataja I*, 24, 135. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122017016>
- Kodanikuühiskonna Sihtkapital. (2015). *Kodanikuühiskonna arengukava 2015—2020*. Loetud aadressil Loetud aadressil <https://kysk.ee/failid/Upload/files/KODAR.pdf>
- Kurg, I., Linnas, R., & Üprus, A. (koost). (2012). *Kirik keset küla: koguduste ja kohaliku omavalitsuse koostöö: teatmik*. Loetud aadressil <http://www.eelk.ee/diakoonia/doc/teated/KirikKesetKula-neti.pdf>
- Laherand, M. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.

- Lember, V., Parrest, N., & Myers, D. R. (2008). How 35 congregations launched and sustained community ministries. *Social Work & Christianity*, 35(3), 229—257.
- Magnusson, E., & Marecek, J. (2015). *Doing interview-based qualitative research: a leader's guide*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (2013). *Avalike teenuste korraldamise roheline raamat*. Loetud aadressil https://www.mkm.ee/sites/default/files/avalike_teenuste_korraldamise_roheline_raamat.pdf
- Nordstokke, K. (2009). *Diakonia in context: transformation, reconciliation, empowerment: and LWF contribution to understanding and practise of diakonia*. Switzerland: The Lutheran World Federation.
- Nordstokke, K. (2011). Reflections on the Theology of Diakonia. *Diakonian tutkimus: Journal for Study of Diaconia*, 2, lk 223—233.
- Praxis. (2009). *Kohaliku omavalitsuse üksuste avalike teenuste lepinguline delegeerimine kodanikeühendustele*. Loetud aadressil https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/simdel_raport.pdf
- Reamer, G. F. (2006). *Social work values and ethics*. New York: Columbia University Press
- Saard, R. (2007). *Diakoonia käsiraamat*. Tallinn: Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Uusteaduste Instituut.
- Salumaa, E. (2003). *Evangeelse eetika alused*. Tallinn: EELK Evangeelse Luterliku Kiriku Uusteaduste Instituut.
- Santurri, N. E., Werpehowski, W. (2009). *The Love Commandments: Essays in Christian Ethics and Moral Philosophy*. Eugene: Wipf and Stock Publishers
- Siseministeerium. (2010). *Avalike teenuste lepingulise delegeerimise suunad mittetulundusühendustele*. Loetud aadressil https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/teenuste_deleerimise_kontseptsioon_fin.pdf
- Sowers, M. K., Dulmus, N. C., & White, W. B. (2008). *Comprehensive Handbook of Social Work and Social Welfare, The Profession of Social Work*. New Jersey: John Wiley and Sons.

- Storm, I. (2015). Religion, inclusive individualism, and volunteering in Europe, *Journal of Contemporary Religion*, 30(2), 213—229.
doi:10.1080/13537903.2015.1025542
- Toplaan, J. (2014). *EELK Tartu Pauluse koguduse sotsiaaltöö*. (Bakalaureusetöö).
Loetud aadressil
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/43296/toplaan_johanna_ba_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Toplaan, J. (2016). *Koguduse tegevus sotsiaaltöö vaatepunktist lähtudes*. (Magistritöö).
Loetud aadressil
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/52009/toplaan_johanna_ma_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Uus, M., Tatar, M., & Vinni, R. (2014). *Avalike teenuste delegeerimine vabaihendustele 2014. Uuringuaruanne*. Loetud aadressil Loetud aadressil
<http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/12/teenuste-delegeerimine.pdf>
- Vasar, K. (2016). *Põltsamaa linna koguduse tegevused ja koostöö kohaliku omavalitsusega*. (Bakalaureusetöö). Loetud aadressil
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51911/vasar_kerli_ba_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Loetud aadressil
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1

Lisa 1. Intervjuu küsimused

I Üldine info

1. Teie vanus
2. Amet (Sotsiaaltöötaja, koguduse esindaja)
3. Kogemus (Sotsiaaltöötaja – Kui kaua olete töötanud sotsiaalvaldkonnas?
Koguduse esindaja – Kui kaua olete töötanud oma praegusel ametikohal?
Vabatahtlik – Kui kaua olete teinud koguduses vabatahtlikku tööd?)

II Diakoonia ja sotsiaaltöö

4. Mille poolest on inimeste abistamine ja teenimine kogudusele tähtis?
5. Millise diakoonia ja abistamistööga tegeleb Teie kogudus? (peamised sihtrühmad)
6. Mis motiveerib kogudust inimesi abistama ja teenima?
7. Kuidas korraldab kogudus hetkeseisuga abistamistööd ja diakooniat?
8. Kes aitavad koguse tööd korraldada?
9. Kas kogudus korraldab hetkeseisuga ametlikku sotsiaaltöö teenust? Kui ei, milline oleks Teie hinnangul koguduse võimekus pakkuda sotsiaalteenust?
10. Kas Teie arvates näeb kogudus vajadust sotsiaaltöö teenust korraldada?

III Koguduse koostöö vabatahtlikuga

11. Kui suurel hulgal on koguduse töösse kaasatud vabatahtlikke? Kui pole senini kaasatud, siis millistel põhjustel.
12. Millised on vabatahtlike peamised ülesanded koguduses?
13. Kuidas hindab kogudus oma vabatahtlike tööd? Tooge näited.
14. Kuidas leiab kogudus endale vabatahtlikke?
15. Milline on tavaliselt vabatahtliku taust?
16. Mida teeb kogudus vabatahtlike jaoks, et kindlustada nende vabatahtliku töö jätkusuutlikkus?

IV Koguduse koostöö kohaliku omavalitsusega

17. Kuidas hindate koguduse suhteid ja koostööd kohaliku omavalitsusega?
18. Kuidas mõjutab koguduse ja kohaliku omavalitsuse vahelist koostööd religiooni ja ilmaliku võimu lahusust?
19. Kas kogudusel ja kohalikul omavalitsusel on koostööd sotsiaaltöö valdkonnas?
Kui ei siis:
- 19.1. Mis võib olla koostöö puudumise põhjus?
- 19.2. Kui kogudusel on tegelikult soovi koostööd sotsiaalvaldkonnas arendada, siis millisel viisil ja millisele sihtrühmale see võiks olla suunatud?
Kui jah siis:
- 19.3. Kelle soovil hakati koostööd looma?
- 19.4. Millised on koostöö eesmärgid?
- 19.5. Mis viisil toetab kohalik omavalitsus sotsiaalteenuste pakkumisel kogudust?
20. Millised on koguduse ootused kohalikule omavalitsusele suhete ja koostöö arendamisel?
21. Millised on (oleksid) koguduse hinnangul koostöö positiivsed ja negatiivsed küljed sotsiaalteenuste korraldamisel?

V Kohalik omavalitsus kui koostööpartner

22. Kuidas hindate kogudusi võimaliku koostööpartnerina?
23. Milline on Teie hinnangul KOVi valmisolek teha koostööd kogudustega?
24. Milline on Teie hinnangul koguduste ja KOVi vahelise suhete ja koostöö hetkeseis?
25. Kuidas mõjutab koostööd koguduste usuline taust?

26. Milliseid võimalusi näete koguduste poolt sotsiaalteenuste pakkumisel?
27. Millised on KOVi ootused kogudustele koostöö osas?
28. Milliseid võimalusi näete koostöö parandamiseks sotsiaalvaldkonnas?
29. Milliste sotsiaaltöö sihtgruppide osas näete eelkõige koostöö võimalusi kogudustega?
30. Millised on KOVi võimalused koguduste toetamisel?

VI Vabatahtlik töö

31. Mis motiveerib Teid koguduses vabatahtliku tööga tegelema?
32. Mida on Teie hinnangul teinud kogudus oma vabatahtlike motiveerimiseks?
33. Kuidas Te hakkasite vabatahtlikuks?
34. Millised on vabatahtlike peamised ülesanded koguduse tegevuses?
35. Millised on peamised katsumused seoses vabatahtliku tööga?
36. Kuidas kogudus hindab Teie panust koguduse töösse?

SUMMARY

COLLABORATION OF EELC'S CONGREGATIONS WITH LOCAL GOVERNMENTS AND VOLUNTEERS IN SOCIAL WORK ARRANGED BY THE CONGREGATIONS, ON EXAMPLE OF PÄRNU COUNTY

Taavet Ollino

More than before, governments see NGOs as aid recipients to be given project and activity assistance, not as equal partners with whom to set development goals together and to develop public services. Public services are mostly provided by local governments and only a few of the governments see service-providing NGOs as substitutions for the local government's activity in the social field. Considering that congregations and churches are a type of NGOs, it is a negative phenomenon that local governments do not see an NGO, which often has an important role in the community, as an equal partner. One of a congregation's most important duties, besides religious service, is diaconia so it is not reasonable to brush aside a congregation's wish to help people. Due to that, the author of this Thesis considers it important to study in more detail the relationships and collaboration between the EELC's congregations and local governments. As volunteers are often one of the parties arranging a congregation's diaconal work, the author also considers it important to study the involvement and role of volunteers in arranging the congregations' activities in the field of social work.

The goal of the Thesis is to determine the possibilities and manners of collaboration between congregations and local governments and volunteers in the congregations' social work, and to propose the relevant suggestions. To reach that goal, the author has set the following research questions:

- What is the collaboration between congregations and local governments in the social field?
- What are the main forms of cooperation between volunteers and congregations?

The theoretical part discusses the history and the ethics of Christian social work, determines the boundaries of Christian diaconal and social work, and studies the basis of Christian volunteer work and the collaboration between congregations and local governments.

The chapter on the history of social work provides an overview of the history of Christian social work, where it has come from and what its role is in the historical envelopment of social work. Christian care has played a major role in the development of social work. The Christian church was what set the foundation for the first systematic aid system that helped all those in need.

Diaconal and social work have similar values and ethical beliefs as fairness, equality, human dignity and human rights. Both value the helping of those being weaker. The main difference between diaconal and social work is the former's religious role. By its nature, diaconia is social work with a religious basis.

Volunteers are valuable for congregations, especially in the arrangement of social work. Congregations want to arrange their social work independently, which is why their main helpers are volunteers. There are many widely different reasons why people become volunteers, and they also face challenges while doing their volunteer work.

To support NGOs, the delegation of public services is used. NGOs are also supported on project basis, granting one-off financial aid to them. The collaboration between local governments and congregations has both negative and positive sides for either of the parties.

In the research part of the Thesis, the author used a qualitative approach. The method for data collection was semi-structured interview. The interviews were conducted with six congregation representatives, three local government social workers, and four congregation volunteers. For analysing the data, the author used qualitative content analysis.

The results of the research indicated that the importance of diaconia in a congregation is expressed as part of the congregation's work. The congregation's motivators to do diaconal work and social work are religion-based. The target groups of Pärnu County's

EELC congregation's diaconal work and social work are mostly the elderly, the children and the families. In congregations that have the necessary means, diaconal work and social work is being done.

Congregations involve volunteers in their diaconal work and social work. Volunteers are the main source of labour for congregations. Volunteers do their volunteer work, being spurred by their sense of mission and by their wish to help others. Volunteers are motivated by the recognition they receive from those they help and from the congregation. For elderly volunteers, the difficulties in their volunteer work come from their level of language skills; for employment age volunteers, the challenge is to find time and energy to do the volunteer work.

Congregations already collaborate with local governments in the social field, but it is an informal collaboration, composed more of information exchange and directions. Congregations can become collaboration partners for local governments on a contractual or non-contractual volunteer basis. The collaboration opportunities in the field of social work are mostly related to the target groups, i.e. the young, the elderly, the people in need of care, the people with high care load, the long-term unemployed, the addicts, and the families with coping difficulties.

Based on the Thesis' results, the author makes the following proposals to local governments and congregations:

1. to think through and to map the possibilities for collaboration in the field of social work;
2. to arrange periodic joint round-tables for further development of collaboration in the field of social work.

The relationships between congregations and local governments are satisfactory. A congregation is positively assessed as a possible collaboration partner and local governments are willing to collaborate with congregations in the field of social work.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Taavet Ollino,

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

EELK koguduste koostöö kohalike omavalitsuste ja vabatahtlikega koguduste poolt korraldatavas sotsiaaltöös Pärnu maakonna näitel,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on

Anne Rähn,

(juhendaja nimi)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil,

sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse

kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna

kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, 16.05.2018